

Tajomstvo Grálu:

Začiatok cesty

Zdeněk Váňa

Rudolf Steiner označil raz svoju duchovnú vedu ako vedu o Grále.

Je to istotne prekvapujúci výrok, keď uvážime, že pojem Grálu sa objavuje v stredovekých povestiach a legendách ako niečo mýtické, čo s modernou vedou akou sa antropozofická duchovná veda snaží byť, nemá zdanlivo nič spoločné. Bezpochyby musel mať však Rudolf Steiner pre toto označenie vážny dôvod, ak nechceme predpokladať, že ho použil len obrazne, symbolicky. Čo to bol alebo snád je Grál? Zvyčajne býva zobrazovaný ako miska alebo čaša, ku ktorej sa zhora znáša holubica s hostiou. Sú pravda aj iné symboly, na ktoré upozorníme, ale ako každý symbol, má aj tento viac významových rovín a tak sa k jeho pravému významu môžeme približovať len postupne - gradatim - latinský výraz, od ktorého sa niekedy odvádza slovo Grál. Pretože ide o dosť obsiahlu tému, bude potrebné zaoberať sa ňou v niekoľkých prednáškach. Zoznámime sa najprv so stredovekou literatúrou francúzskej a nemeckej a pokúsime sa vcítiť a preniknúť do jej obrazovej reči, so zvláštnym zameraním na epos Parsifal Wolframa von Eschenbacha, ktorý prináša najúplnejšie a možno povedať najzasvätenejšie rozprávanie o Grále.

Na stredovekých rozprávaniach o Grále sú pozoruhodné dve skutočnosti:

1) objavujú sa náhle na konci 12. storočia a asi po sto rokoch opäť končia - aspoň pokiaľ ide o významné spisy.

2) Tieto spisy nevznikli v cirkevných kruhoch, ale vytvorili ich svetskí básnici, potomkovia bardov.

Z tohoto dôvodu sa cirkev zo začiatku zdržiavala záujmu o ne a až neskôr sa snažila prispôbiť si povest', najmä vo vzťahu k eucharistii. Medzi Grálom a eucharistiou je však pri všetkej podobnosti symbolu podstatný rozdiel, ktorý súvisí s rozdielom medzi historickým kresťanstvom a ezoterickým kresťanstvom. Historické kresťanstvo je založené na povolaní Petra (podľa Matúša) a na kňazskom sprostredkovaní, zatiaľ čo ezoterické kresťanstvo vychádza z Jánovho evanjelia. Odlišnosť oboch ciest je zdôraznená najmä v závere tohoto evanjelia, kde Peter po svojom poverení uvidí Jána a pýta sa Ježiša: *“Pane a čo tento? Ježiš mu povedal: Ak ho chcem nechať, kým neprídem, čo je teba po tom? Ty pod' za mnou!”* (Ján 21: 21-22).

Zatiaľ čo Petrova cesta vyúsťuje do vonkajšej viditeľnosti a do historického elementu, Jánova cesta predstavuje skrytý, vnútorný prúd. Vyjadruje to napr. Leonardova Posledná večera, kde po Kristovej pravici vidíme trojicu Ján, Peter a Judáš: pokojný, poznajúci Jánov postoj tu kontrastuje so vzrušeným Petrom. Je to tiež protiklad osobného Petrovho prvku viery proti nadosobnému prvku úsilia o poznanie v jánskom kresťanstve.

Pôvodcovia grálskej tradície patria práve k tomuto ezoterickému prúdu kresťanstva a vyjadrujú sa preto nehistorickou formou - povest'ou. Ide pritom o nový

literárny druh - o povest' christologickú. Jeho tvorcovia sami zostávali v pozadí a snažili sa vo svojich obrazoch poukázať na niečo, čo bolo v cirkvi dávno stratené - na kozmický aspekt kresťanstva, ktorý ešte kedysi žil v gnóze, ale bol potlačený cirkevnými dogmami. Najmä v priebehu 6. - 9. storočia bolo z cirkvi vymýtené všetko, čo bolo považované za pohanské a chápané ako protiklad kresťanstva a nie jeho prirodzený predstupeň. Pod Augustínovým vplyvom sa cirkev zamerala na starostlivosť o dušu a pritom stratila hlbšie duchovné spojitosti s predkresťanským vývojom, najmä s mystérijnou kultúrou. To bol jeden z dôvodov, prečo v 9. storočí začína skryto pôsobiť ezoterický grálsky prúd kresťanstva - ako semeno, ktoré začína klíčiť a vystupovať na povrch o 300 - 400 rokov neskôr. Táto skutočnosť sa odráža práve v grálskej literatúre.

Najstarším známym spisom je "Conte du Graal" z doby okolo roku 1180, ktorého autorom je Chrestien de Troyes. Predlohou mu bol podľa jeho vlastného údaja neznámy latinský spis, ktorý dostal od svojho priaznivca, flámskeho grófa Filipa d'Alsace, ktorý padol v križiackej výprave r. 1191. Chrestienova skladba zostala nedokončená. V závere sa prelína s Gawainovým príbehom a končí scénou u pustovníka, pri druhom Parsifalovom príchode do hradu Grálu. Chrestien mal troch pokračovateľov, z ktorých žiaden nedosiahol jeho úroveň.

Veľký význam má však Robert de Boron, ktorého dielo Jozef z Arimatie (čiže "Malý Sv. Grál") vzniklo asi o 10 rokov neskôr (okolo roku 1190). Nezávisle na Chrestienovi sa zaoberá tým, čo u neho chýba, t.j. pôvodom Grálu a jeho súvislosťami s udalosťami v Palestíne. Ako predloha slúžilo Boronovi apokryfické, grécky písané "Nikodémovo evanjelium", čiže "Acta Pilati", ktoré vzniklo niekedy v 2. polovici 4. storočia, ako akýsi Nikodémov protokol o Ježišových výsluchoch u Piláta a o ukrižovaní - oproti údajným pohanským Pilátovým aktám. Toto apokryfické evanjelium končí uväznením Jozefa z Arimatie a jeho zázračným oslobodením vďaka Ježišovmu zásahu. Boronov spis sa začína poslednou večerou, ukrižovaním. Rozpráva o čine Jozefa z Arimatie, ktorý zachytil Spasiteľovu krv do nádoby, použitej pri Večeri, ďalej o jeho uväznení vo veži s obvinením, že tajne odniesol Ježišove telo. Tam ho navštívil Zmŕtvychvstály a zveril mu tajné slová k posväteniu Grálu. Vo väzení zostal Jozef bez jedla a pitia v nadzemskej žiare až do svojho oslobodenia Rimanmi pri páde Jeruzalema. Po svojom oslobodení zhromaždil Jozef spolu so sestrou a švagrom Hebronom (či Bronom) okolo seba malé spoločenstvo a odišiel do ďalekej západnej krajiny, kde vytvoril akúsi ranokresťanskú obec s ideálom svätej chudoby, zrejme v nadväznosti na essejskú tradíciu. Boron popisuje kult, ktorý táto obec vykonávala denne o 3. hodine rannej pri stole, na ktorom stál Grál - nádoba s Kristovou krvou - a ryba ulovená Hebronom. Pohľad na ne pôsobil ako skúšobný kameň, rozlišujúci dobré a zlé, ako skúška a triedenie duchov: čistí sa cítili oblažení, nečistí zostali prázdni a zahanbení.

Pozoruhodný je tu symbol ryby, ktorý bol tiež Kristovým symbolom v katakombách, a ktorý naznačuje, že grálske kresťanstvo je spirituálnym hnutím obdobia Rýb, ktoré vystriedava obdobie Barana, predstavujúce medzičlánok medzi Starým zákonom a Kristom, v ktorom zotrúva tradičné kresťanstvo. Ryba je tu tiež obrazom čistých éterických síl a preto aj kozmického bytia Kristovho, ktorý sa spojil s vinou ľudstva, pôsobiacou v krvi človeka a očistil túto krv od sebeckých pudov. Hebron je nazývaný v tejto súvislosti "bohatým rybárom" (podobne ako u Chrestiena), čo bol vlastne titul mystagóga v orfických mystériách. To tiež naznačuje nadväznosť grálskeho kresťanstva na antické mystériá. Tak isto predchádzajúce Jozefove väznenie je významným obrazom. Človek sa cíti uzavretý vo svojej telesnosti ako vo veži bez okien (častý motív tiež v rozprávkach, viď Šípková Ruženka). Hlboké

spoluprežívanie Kristových paší však očisťuje krv a jej nižšie pudy a uvoľňuje tak éterické svetlo ako počiatok jasnozrivosti - väzenie sa naplňa svetlom, ktoré zaháňa všetku temnotu. Jozef sa tak stáva vlastne zakladateľom kresťanskej mystiky, ktorá sa usiluje o zážitok vnútorného videnia, odpútaného od telesných zmyslov.

CHRÁM DUCHOVNÉHO ČLOVEKA JE OBRAZOM KOZMU: MÁ ZAFÍROVÚ KLENBU, NA KTOREJ SA POHYBUJE SLNCE, MESIAC A HVIEZDY... JE BUDOVANÝ ZO SÍL DUCHOVNÉHO SPOLOČENSTVA, KTORÉHO SYMBOLOM JE HOLUBICA.

Umierajúci Jozef zveruje nádobu Grálu spolu s tajnými slovami Hebronovi, ktorý sa spolu so svojimi dvanástimi synmi odoberá do Avalonu (Wales), aby tu zvestovali kresťanstvo. V tom sa odráža vznik keltského kresťanstva, nezávislého od Ríma a organicky prevzatého druidskými mystériami. Ďalším nositeľom Grálu sa stal Hebronov najmladší syn Alan. Tu na najkrajnejšom západe Európy bol potom očakávaný pravý dedič Grálu - preto platilo: Ex occidente lux. Hlboké obrazy v Bronovom rozprávaní majú svoj vrchol v stotožnení Grálu s miskou s Kristovou krvou, ktorú priniesol Jozef z Arimatie na Západ. V tom sa odráža rýdza grálska tradícia, na ktorú nadväzovali ďalší pokračovatelia.

Najväčším z nich bol Wolfram von Eschenbach, ktorého "Parsifal" vzniknuvší okolo r. 1200, prináša po prvýkrát celistvý zaokrúhlený príbeh. Tiež Wolfram mal staršiu predlohu - ako prameň udáva historicky neznámeho autora menom Kiot (Guyot) z Provensálska, ktorý mal mať správne znenie príbehu, zatiaľčo Chrestien sa dopustil na Grále "krivdy". Tiež Kiot mal mať ešte staršiu predlohu, ktorú našiel v španielskom Toledu, a ktorá bola písaná "pohanským písmom", t.j. arabsky. Jej tvorcom bol Flegetanis - znalec prírody a hviezd, ktorého hviezdna múdrosť dovedla až k objavu Grálu - ako výsledok duchovného bádania už v predkresťanskej dobe. Podľa všetkých znakov bol tento záhadný Flegetanis totožný so staviteľom Šalamúnovho chrámu Hieramom - učiteľom všetkých, ktorí chcú stavať neviditeľný chrám ľudstva. Preto sa rytieri Grálu nazývajú u Wolframa Templeisen, t.j. Templári, ako strážcovia nových chrámových tajomstiev. Z tejto symboliky potom čerpali aj neskorší slobodní murári. Pretože Wolfram von Eschenbach bude našim hlavným sprievodcom na našom putovaní za tajomstvom Grálu, k jeho rozprávaniu sa ešte vrátíme.

Ďalším prameňom je Helinandova kronika, ktorá končí rokom 1204. Rozpráva o akomsi pustovníkovi v Bretani z 8. storočia, ktorý mal v noci zo Zeleného štvrtku na Veľký piatok videnie, v ktorom bol poučený anjelom o tajomstve božskej Trojice, o Jozefovi z Arimatie a o mise, z ktorej jedol Kristus s učeníkmi pri poslednej Večeri. Spísal o tom latinsky správu "Príbeh o Grále", kde sa Grál nazýva "gradalis" (gradale), čo bol vtedy názov misy, do ktorej sa pokrmy ukladali stupňovite po vrstvách, t.j. gradatim. Jeho správa je tiež obsiahnutá ako úvod k prvému prozaickému románu o Grále "Le livre dou St. Graal", ktorý vznikol o niečo neskôr. Pustovník obdržal "knihu", v ktorej bol rodokmeň Grálu spätne až k Jozefovi z Arimatie. Je zrejmé, že sa tu čerpalo z rovnako tajnej tradície.

Údaje o grálskom pokolení potom doplnil posledný významný autor v tejto rade Albrecht von Scharfenberg vo svojom epose "Titurel", ktorý vznikol medzi rokmi 1270 - 80. Začína dobytím Jeruzalema a zničením chrámu, v ktorom sa skrýva impulz k stavbe vnútorného, neviditeľného chrámu - hradu Grálu, ktorého nositeľom sa stal Titurel, "bojovník za vieru a druh anjelov". Objavuje sa tu pritom nový motív - miskou s relikviou krvi tvorí kameň, ktorý vypadol z Luciferovej koruny.

Titurel bol potomkom kappadockého kráľa Senabora, ktorý sa podieľal na dobytí Jeruzalema, a ktorého synovia dostali ríše na Západe, kam tiež priniesli kresťanstvo. Táto tradícia vedie do Galície v severnom Španielsku, kde sa nachádza Salvaterra - územie Grálu s horou Monsalvat (s hradom Grálu). Titurel bojoval v tejto krajine s pohanmi, čo nás vedie do 8. storočia, do doby bojov s Maurami za Karola Veľkého. Keď mal Titurel 50 rokov, zvestoval mu anjel, že bol pre svoju cnosť vyvolený pre Grál a pre stavbu jeho hradu a chrámu. Táto stavba je potom opísaná v podivuhodných obrazoch. V lese bez chodníkov, ktorý sa tiahne 60 míľ na všetky strany, nachádza Titurel s pomocou anjelov horu Monsalvat z ónyxu a stavia tu hrad a chrám, ktorý sa vznáša nad horou, nesený anjelmi. Je to chrám budovaný zo síl duchovného spoločenstva, zo spoločnej kontemplácie (preto "templári"), budovaný 30 rokov - ako ľudské telo Ježišovo. Chrám duchovného človeka, ktorý je obrazom kozmu: má zafírovú klenbu, na ktorej sa pohybuje Slnce, Mesiac a hviezdy - ako imaginácia ľudskej hlavy, kde sa na vzniku myslenia podieľa celý kozmos. Preto je tiež možné vystupňovať silu myslenia až k poznaniu. Spomeňme si tu na kaplnku sv. Kríža na Karlštejne, ktorá je podľa R. Steinera vedomou napodobeninou chrámu Grálu. Templári, ktorí stavajú spolu s Titurelom tento éterický obraz chrámu, sú vlastne duše zomrelých, ktoré boli vyvolené za strážcov Grálu. Titurelova cesta lesom bez chodníkov k hore Monsalvat je teda zasväcovacou cestou do ríše zomrelých, ktorým Grál dáva pokrm. Znakom týchto templárov nie je kríž, ale holubica. Ide o spoločenstvo Ducha svätého a chrám je výsledkom ich spoločnej kontemplácie - ako mocné centrum v duchovnom svete, z ktorého vychádza poznanie ezoterického kresťanstva na Zemi, pod ochranou veľkých mŕtvych.

Skutočnosť, že povesť bola umiestnená do severného Španielska naznačuje, že tu žilo tajné bratstvo, kláštorne spoločenstvo, ktoré pestovalo vedomý styk so zomrelými a podieľalo sa na tajomstve Grálu. Podľa R. Steinera tu pôsobili mystériá už od gótskej doby. Je pozoruhodné, že v tejto oblasti vznikli tiež prvé hrady neskorších historických templárov, ktorí tu bojovali s Maurami. Okrem toho končiny okolo Pyrenej boli centrom heretického hnutia Katarov, usilujúcich sa o očistu kresťanského života. Služobníci Grálu plnia nesebecky pozemské úlohy v rôznych krajinách a národoch a trpezlivo prijímajú všetky životné skúšky s tým spojené. V povesti sa objavujú ešte ďalšie obrazy. Na vrcholku strednej veže hradu žiari rubín, ktorý v noci ukazuje cestu všetkým rytierom, ktorí by blúdili - obraz toho, že duše, patriace ku Grálu, majú vždy orientáciu v temnote krajiny a vo všetkých zmätkoch života. Medzi drahokamami, ktoré podľa starej múdrosti sprostredkovávajú vyššie svetové sily, predstavuje rubín sily srdca, ktoré v krvi prebúdzajú éterické svetlo, ktorým môže byť prežívaná prítomnosť Krista. Očistené sily krvi (viď tiež obraz ruže) sa stávajú vnútorným svetlom, ktoré ukazuje cestu k tajomstvu Grálu. Až keď Titurel dosiahol vek 400 rokov, bolo mu dovolené, aby sa oženil s kráľovskou dcérou Richoude a založil grálsky rod. To znamená: až vtedy sa mohol grálsky prúd prejaviť cez pozemské osobnosti.

K nim patril Titurelov nástupca Amfortas, ktorý trpel nehojacou sa ranou od kopije - sebeckto v krvi zatemňovalo duchovnú skutočnosť. Tak dochádza k rozdvojeniu: na jednej strane hlboko v duši veľké poklady múdrosti - preto sa opäť objavuje označenie "bohatý rybár", na druhej strane ochromená pozemská osobnosť, cez ktorú sa Grál ocitá "vo veľkej núdzi". Preto je očakávaný záchranca, ktorým sa má stať Parsifal. Je nutné povedať, že obraz Grálu ako posvätné nádoby sa objavuje už v predkresťanských dobách, napr. u starých Indov, kde na oltári stála slnečná nádoba s pokrmom a mesačná nádoba so sómou: alebo v starom Egypte, kde bol uctievaný Hermov (Thotov) pohár ako svätá nádoba kňazskej múdrosti a inde.

Zďaleka najbližší predstupeň však predstavujú keltské povesti či rozprávky, takže pôvod povesti o Grále sa hľadá v keltskom prostredí. Je napr. povesť o Peredurovi, pripomínajúceho Parsifala, v známej zbierke starých keltských povestí Mabinogion zo 14. storočia, z tej istej zbierky povesť "Požehnaný Bran", s motívom zázračnej misy prinášajúcej život a uzdravenie, bretónska rozprávka o Peronnikovi, kde sa tak isto objavuje obraz zlatej misy, ktorá dáva všetky pokrmu a bohatstvo zdravia, ba kriesi aj mŕtvych. Ďaleko najvýznamnejšia z nich, s priamym vzťahom k rozprávaniu o Grále, je povesť o Artušovi a jeho družine.

Artuš bol symbolom nádeje odumierajúcej keltskej vetvy na zmŕtvychvstanie. Jeho otcom bol Uter Pendragon (Dračia hlava), kráľ Británie, matka Ygraina. Od svojich pätnástich rokov bojoval s prenikajúcimi Sasmi. Údajne mal zomrieť r. 537, ale to, čo sa v povesti rozpráva, skrýva v sebe o mnoho staršie motívy. Jeho učiteľom bol bard Merlin, syn čistej panny, ktorú v spánku prelstil Lucifer, ktorý tak chcel vytvoriť protiváhu panenského zrodenia Ježišovho z Ducha Svätého. Vďaka poznaniu múdreho kňaza bol však Merlin vyrvaný z Luciferovej moci, po ktorom zdedil poznanie minulých vecí a mágie. Pod vplyvom matkinej nevinnosti však získal - ako kresťanskú milosť - aj dar proroctva.

Na Merlinov popud založil Artuš svoje spoločenstvo okrúhleho stola - napodobenie stola, ktorý zriadil Jozef z Arimatie pre Grál. Merlin hovoril o troch tajomných tabuliach: večeradle, Jozefa z Arimatie a Artušovej. Podobne ako u oboch predchádzajúcich malo aj pri Artušovom stole zostať jedno miesto prázdne: v prvom prípade po Judášovi, v druhom tzv. "nebezpečné sedadlo" (toho, kto naň usadol neprávom, mala pohltiť zem). Pri Artušovom stole bolo toto miesto vyhradené pre rytiera povolaneho ku Grálu, t.j. pre Parsifala (v neskoršej tradícii Galahada). V tom sa prejavuje priama súvislosť s motívom Grálu.

Pri vzniku oboch týchto povestí musíme vziať do úvahy pozoruhodnú historickú skutočnosť. V 2. polovici 1. tisícročia pred Kristom patrili Kelti k najmocnejším vetvám indoeurópskeho ľudstva. Zo svojej pôvodnej pravlasti, ktorá sa rozprestierala v severnej Francii, južnom Nemecku a západných Čechách, sa s akousi populačnou explóziou rozšírili všetkými smermi: na západe na Britské ostrovy, na juhu na Pyrenejský poloostrov, do Itálie, kde ohrozovali aj Rím, na východ až k Čiernemu moru, na Balkán až do Grécka a Malej Ázie, na mnohých miestach zostali po nich názvy: Galícia v severnom Španielsku, Belgia, Helvécia, Bohémia (Naše krajiny boli až do narodenia Krista temer celé osídlené Keltmi), Galatia v Malej Ázii. V storočiach po Kristovi však ako keď prútkom šibne, došlo k latinizácii v rámci rímskeho impéria a k rýchlemu prevrstveniu a asimilácii inými kmeňmi, hlavne germánskymi. Z kedysi mocného národa zostali len nepatrné zvyšky: Íri, Škóti, Walesania, Bretónci.

Tento zvláštny jav vysvetľuje R. Steiner tým, že duch umierajúceho keltského národa bol poverený novou, významnou úlohou - stal sa inšpirujúcim duchom ezoterického kresťanstva. To sa prejavilo navonok zánikom štátotvornej sily, stratou jazyka a národnej kultúry. Pod pôsobením tejto archanjelskej bytosti sa tak na západe Európy vytvorilo inšpirujúce centrum, z ktorého vyžarovalo tajomstvo Grálu a neskôr aj rozikruciánsky prúd. Prejavom tejto skutočnosti je práve povesť o Artušovej družine a o Grále. Z pôvodnej keltskej kultúry sa zachoval najmä stav bardov - spevákov, ktorí mali svoje rádové spolky - bratstvá, stupne hodností s príslušnými insigniami a krojmi. Ich zbraňou bol meč slova. Ich odnožou boli aj Provensálski trubadúri. Ich konventy sa schádzali - v nadväznosti na tradíciu Artušovej tabule - na svätodušné sviatky. Tento svätodušný element sa prejavoval okrem iného v tom, že šíрили nadnárodné ideály rytierstva: dôstojnosť ľudskej osobnosti - česť, pripravenosť k nasadeniu života - statočnosť, zušľachtenie síl lásky - minne (viď. minnesängri).

U grálskych rytierov boli tieto ideály pozdvihnuté na vyššiu úroveň: najvyššiu duchovnú zodpovednosť, odvahu k nadzmyslovému poznaniu, oddanosť Kristovi (premenenie síl krvi). Všetky uvedené skutočnosti naznačujú existenciu povolanej skupiny, ktorá tvorila duchovný stred keltstva, a ktorá sa pripravovala na prijatie Grálu. Ako národ sa keltstvo obetovalo, z jeho stredu však povstal Parsifal. Grál nie je pritom nejakou národnou keltskou záležitosťou, ale nadnárodnou záležitosťou ľudstva. Keltské povesti sú výrazom toho, že v tomto prostredí sa skrývalo hlboké porozumenie pre tajomstvo Grálu. Preto mohol odtiaľ prísť hrdina, ktorý Grál našiel.

Pokračovanie zo Sophie 16

Keltské povesti sú výrazom toho, že v tomto prostredí sa skrývalo hlboké porozumenie pre tajomstvo Grálu. Preto mohol odtiaľ prísť hrdina, ktorý Grál našiel. Týmto hrdinom bol Parsifal, ku ktorému teraz obrátíme pozornosť vo svetle povesti, ako ju zaznamenal Wolfram von Eschenbach. Predovšetkým treba zdôrazniť, že Parsifal - ako je to u každej rýdzej povesti - bol historickou postavou. Wolfram však neopisuje jeho vonkajšie osudy, aj keď sa to tak na prvý pohľad javí, ale jeho mystickú biografiu, ku ktorej použil imaginatívny jazyk keltskej múdrosti. Parsifalova individualita však pritom prerastá úzke národné prostredie, báseň má kozmopolitického ducha, ktorý napr. u Chrestiena chýba. Dobu, kedy Parsifal žil, Wolfram dokonca nepriamo udáva, keď uvádza, že to bolo 11 generácií pred ním, t.j. v 2. polovici 9. storočia. Grálska cesta bola pravda nastúpená už predtým, t.j. v 8. storočí, kedy Titurel stavia hrad a chrám Grálu. Podľa R. Steinera boli žiaci tejto novej grálskej cesty všetci nazývaní "Parsifalovia", t.j. tí, ktorí prechádzajú údolím. Napriek tomu však žil aj jeden určitý Parsifal, ktorého vývoj povestí opisuje.

V čom pozostávala táto grálska cesta? Jej žiaci si uvedomovali, že stará cesta sebavýkúpenia umŕtvovaním zmyslov môže síce viesť k preduchovneniu človeka a k jeho oslobodeniu od pozemskej spútanosti, ale necháva pritom Zem nepremenenú. Pri grálskej ceste však šlo práve nielen o vlastnú premenu, ale aj o premenu a vykúpenie sveta. V tom sa prejavuje prvok manicheizmu, ktorý patrí k skrytým koreňom tejto cesty - rovnako ako napr. aj u raného katarstva. K tejto otázke sa ešte neskôr vrátíme. Ako každá duchovná báseň, napr. Danteho Božská komédia, má aj Wolframov epos zákonitú, prísne na počte založenú stavbu. Nedá sa tu nič vypúšťať alebo prehadzovať, ako sa často deje pri rôznych voľných prerozprávaniach a spracovániach. Jeho 16 kapitol je vystavaných priamo architektonicky, čo naznačuje už popis mesta Patlamunt na začiatku 1. kapitoly, ktoré má 16 brán, t.j. rovnako ako má báseň kapitol. Kto je schopný prijať s patričnou sviežosťou a nadšením ich obrazy a stále znovu o nich meditovať, prebudí v sebe príslušný duševný orgán a získa silu k pochopeniu tajných zákonov osudu - karmy.

O aký orgán ide, naznačuje podivuhodná skutočnosť, že 8 brán Patlamuntu oblieha biele vojsko a osem brán vojsko čierne. Ide o duchovnú realitu, o orgán poznania, ktorým je 16-lístkový lotos v hrdle, ktorého osem článkov je temných a patria k minulému vývoju s temným inštinktívnym vedomím (vodca čierneho vojska Eisenhart je mŕtvy!), osem ostatných treba vyvinúť z jasného bdelého vedomia, a to známou osemdielnou Budhovou cestou (vodca bieleho vojska sa volá Friedebrand - podnecovateľ mieru). Pokiaľ sa ich podarí uviesť do pohybu, oživí sa a prejasní aj osem starších síl. V dobe, kedy Wolfram skladal svoje dielo, sa pravda nepoužívali termíny jogy alebo dnešnej duchovnej vedy; existencia duševných orgánov a ich úloha pri poznaní však bola známa.

Úmysel, ktorý sledoval svojim dielom, vyjadril Wolfram v úvode takto (preložené voľne v próze):

“Keď sa srdce človeka prebudí z otupenosti (tumbheit) k pochybnostiam (zwifel), potom sa jeho duša sťahuje do seba samej. Mužná myseľ sa potom pociťuje zároveň v hanbe i ozdobená - ako zakliaty vták - straka, ktorá sa zdá byť napoly holubicou, napoly havranom. Kto je však takto zakliaty, smie dúfať, že raz dosiahne istotu duše (saelde), keď v ňom prebývajú tak nebeské sféry, ako aj priepastné hlbiny.”

Naznačuje tak tri stupne vývoja, ktorými prechádza Parsifal: od tuposti k pochybnostiam a cez tieto potom k saelde - k duševnej istote, či božskej blaženosti. Je to vlastne vývoj každého usilujúceho sa človeka a ľudstva ako celku. Je pozoruhodné, ako tieto tri stupne zodpovedajú trom základným duševným stavom, ako o nich hovorí indická Bhagavadgíta:

tumbheit - tamas - temnota, otupenosť;

zwifel - radžas - stav medzi svetlom a temnotou, pochybnosť;

saelde - sattva - stav svetla, osvietenia, istoty, blaženosti.

Je to opäť doklad toho, ako určité duchovné poznatky vznikajú nezávisle od seba v rôznych kultúrnych oblastiach, bez toho, aby bolo možné pomýšľať na nejaké vzájomné ovplyvnenie. Zdroj poznania je ten istý, len jeho vyjadrenie sa líši podľa príslušnej kultúrnej tradície. V otupenosti a temnote (tamas) žije človek, pokiaľ je oddaný len telesnosti. Ak sa pozdvihne z púheho telesného vegetovania, ocitá sa v pochybnostiach intelektu, v polosvetlom, polotemnom stave radžas. Aj tento stav však musí prekonať a vystúpiť k istote a k svetlu poznania - saelde, sattva. Tak vedomie ľudstva postupuje od matného snenia k pochybnostiam myslenia a hľadá istotu v poznaní: najprv v prírodných vedách, ktoré sa musia rozšíriť do duchovnej vedy, ak má byť poznanie úplné.

Aj Parsifal ide touto cestou. Najprv sa zjavuje ako “čistý snílek”, ktorého nevinnosť však neochráni pred pádom do viny. Potom ho zachvátia pochybnosti, takže sa zrieka Boha. Napriek tomu však nakoniec dosahuje saelde - v okamihu, kedy smie po druhýkrát vstúpiť do hradu Grálu. Je to mocný vývoj, ktorým má vlastne prejsť každý človek - každý, kto sa naozaj usiluje, ide Parsifalovou cestou, stáva sa Parsifalom. Hybnou silou tohto vývoja je stálosť - staete - bytostná vernosť, cnosť, ktorú prepožičiava Saturn, najpomalšia zo všetkých planét. Túto saturnskú silu stálosti musí získať každý hľadač Grálu, ak chce dôjsť k cieľu:

*“Povešť, ktorú obnovujem
zvestuje veľkú vernosť,
ženy pravé ženstvo,
muža pravú mužnosť,
ktorú tvrdý kameň nikdy neohne.”*

Ide tu teda o vnútornú morálnu cestu, ktorou sa dajú dosiahnuť určité sily a schopnosti, vedúce ku Grálu. Nestačí však Grál len nájsť, ale treba sa tiež naučiť pred ním správne stáť - preto musel Parsifal vstúpiť do hradu Grálu dvakrát.

Obráťme sa však teraz už k vlastnému príbehu. Zoznámime sa zatiaľ len s jeho tromi úvodnými kapitolami - ostatnými sa budeme zaoberať v ďalšej prednáške.

1. kapitola

Prvá kapitola rozpráva o Parsifalovom otcovi Gamuretovi. Jeho otec Gandein z Anschau zomrel, dedičstvo preberá Gamuretov brat Galoes. Gamuret odmieta jeho ponuku, aby sa o dedičstvo delil s ním a rozhoduje sa, že bude slúžiť najmocnejšiemu mužovi sveta - bez ohľadu na to, či je kresťan alebo pohan. Pretože sa dozvedel o moci kalifa Barucha, obracia sa k nemu. Má so sebou šestnásť mužov, jeho erbom je otcovský panter (znak Štajerska, jedného z centier neskorších templárov). V Afrike však prijíma Baruchov erb - kotvu, ktorá vyjadruje duševnú vlastnosť, ktorá mu chýba: nie je schopný zakotviť, jeho túžba po dobrodružstve ho ženie z miesta na miesto, neustále sa chce "učiť od života", chýba mu však stálosť - staete. Zúčastní sa boja o Patelamunt, kde získa ruku čiernej pohanky Belakane. Ale ani tá ho nedokáže udržať - rada by sa stala kresťankou, nemá však k tomu príležitosť. Gamuret sa vracia z Afriky opäť do Európy - nepodarilo sa mu získať silu kotvy a vracia sa opäť k starému erbu. Belakane porodí po jeho odchode čiernobiely škvrnitý syna Feirefiza. Rozprávanie zapadá do druhej tretiny 9. storočia. Krajina Anschauwe nie je však Anjou, ako by sa na prvý pohľad zdalo, lebo Anjou malo v znaku ľaliu a nie pantera ako Štajersko. Týmto názvom sa však chce skôr vyjadriť, že ide o skupinu ľudí, ktorí chcú postúpiť od prostej viery k duchovnému videniu (Anschauung), čiže o nositeľov duchovného kresťanstva. Ako väčšina mien v povesti aj meno Belakane je hovoriacim menom. Ukazuje na pelikána - v stredoveku symbol Kristovej obete (pelikán živí údajne mláďatá vlastnou krvou).

Podľa Basilia Valentina bol pelikán obrazom 4. stupňa zasvätenia:

1. havran - obraz žiaka, ktorý žije ešte v temnote a pozná duchovné svetlo len zo štúdia;
2. páv - obraz pestrých imaginácií, zároveň však nebezpečie duchovnej pýchy, do ktorej je možné na tomto stupni upadnúť;
3. labuť - obraz inšpirácie, kde zaznieva harmónia sfér, božské slovo, zároveň s odumieraním všetkému pozemskému (viď labutia pieseň);
4. pelikán - obraz intuície a sily sebaobetovania, kedy oheň poznania dáva silu šíriť duchovné svetlo do temnoty.

V postave Belakane sa tak objavuje náznak cieľa zasvätenia. Ale opäť sa stráca, pretože Gamuret sa márne usiluje o jeho základný predpoklad: vernosť a stálosť, vytrvalosť - staete mu chýba. Získanie tejto duševnej vlastnosti zostalo vyhradené až pre Parsifala.

2. kapitola

Ako v prvej kapitole stál v popredí človek, ktorý "sa chce učiť od života" - Gamuret, zameraný len na prežívanie vonkajšieho sveta, v 2. kapitole sa objavuje jeho protipól - človek, ktorý sa učí tým, že je "v samote odkázaný sám na seba" - Herzeleide. Gamuret sa dozvedá, že jeho brata zabil rytier Orilus. Tým sa stáva dedičom kráľovstva Anschau. Ožení sa s Herzeleide, mladou vdovou, ktorej prvý manžel Kastis zomrel bezprostredne po svadbe. Herzeleide usporiadala turnaj ktorého víťaz sa mal stať jej manželom a vládcom oboch jej krajín - Waleis a Norgals. Tým sa stal Gamuret. Po prvýkrát je tu zmienka o Artušovi a o čarodejníkovi Klingsorovi, ktorý mu ulúpil jeho matku.

Príbeh potom dostáva ďalší obrat. Gamuret sa dozvie, že jeho priateľ Baruch bol prepadnutý dvomi bratmi. Opúšťa Herzeleide a ponáhľa sa Baruchovi na pomoc. Sprevádza ho pritom jeho mladý priateľ Schionatulander. Gamuret v boji padne a pochovajú ho s poctami, kresťanským spôsobom. Herzeleide sa o jeho smrti dozvedá v sne - Gamuret bol zabitý vďaka čarám jeho súpera Ipomidona. Potom sa opisuje bolesť opustenej Herzeleide, ktorá 14 dní po Gamuretovej smrti porodí - v utrpení a žiali - Parsifala. Gamuret predstavuje tragédiu človeka, ktorému sa v jeho úsilí nepodarilo vystúpiť k vyššiemu ja. Zostal len na úrovni nižšieho ja, zmietaného žiadosťami a vášňami, ktoré vedú k smrti. Usiloval sa o múdrosť Orientu (Belakane) aj o vnútornosť kresťanstva (Herzeleide), nepodarilo sa mu však spojiť ich do vyššej syntézy ezoteriky. Získal si síce lásku kresťanov aj pohanov, nie však staete. Až jeho syn Parsifal mal dovŕšiť to, na čo Gamuret nebol schopný.

3. kapitola

Tretia kapitola opisuje začiatok Parsifalovej cesty. Herzeleide ho vychováva v samote, bokom od všetkej vtedajšej kultúry - v obave, aby sa nestal rytierom ako jeho otec. Vyrastá v nevedomosti o svete. Zámerne sú zanedbávané jeho rozumové sily, takže jeho vzťah k svetu je nevedomý a detinský. Dochádza tak k zdržaniu vývoja, ktoré nie je bez významu pre duchovnú cestu - znamená zdržanie určitých duševných síl, ktoré sa potom môžu intenzívnejšie prejavíť vo vnútornom vývoji.

Je pozoruhodné, akým spôsobom poučuje Herzeleide Parsifala o Bohu. Na jeho otázku "čo je Boh" odpovedá "je jasnejší než deň". Boh je teda bytosťou svetla a Parsifal sa má chrániť od bytostí temnoty. Presvitá tu staroperzské učenie Zarathuštrovo, obnovené v manicheizme. Človek je postavený medzi svetlo a temnotu, medzi Boha a jeho protivníka. Práve u Máního bol tento staroperzský zážitok preniknutý od 3. storočia kresťanstvom a ovplyvňoval v tejto podobe východ i západ a mal v stredoveku svoje pokračovanie v katarských obciach. Obrat v Parsifalovom živote spôsobí stretnutie so štyrmi rytiermi z Artušovej družiny. Ich výzbroj a výstroj ho oslní tak, že sa tiež rozhodne stať rytierom. S ťažkým srdcom ho Herzeleide vypravádza - dáva mu úmyselne zlého koňa a šaškovský oblek a k tomu rôzne životné ponaučenia. Po jeho odchode umiera so zlomeným srdcom.

Stretnutie so svetom znamená pre Parsifala stretnutie s vinou, hoci v úplnej nevedomosti. Dvomi ženám spôsobí veľké utrpenie. Najprv Ješute, Orilovej manželke, ktorú zastihne spiacu v stane. Pretože ho matka poučila, že krásne ženy treba uctiť bozkom, pobožká ju a prebudí. Podľa ďalšej matkinej rady potom žiada od Ješute náramok. Pretože má hlad, zje všetky zásoby v stane, bez toho, aby si Ješutu ďalej všímal. Tá je na smrť vyľakaná a potom padne u svojho manžela do podozrenia z nevery. Plný hnevu ju núti k pokániu - musí ísť za ním na starej mitrhe a oblečená v handrách. Aj druhé stretnutie je tragické. Na ďalšej ceste uvidí obraz piety: Sigune s mŕtvym ženíchom Schionatulanderom v lone. Tento mladý priateľ jeho otca zomrel vlastne za Parsifala, lebo ho usmrtil Orilus, ktorý hľadal Parsifala a chcel sa zmocniť jeho dedičstva. Sigune podľa hlasu spozná syna Herzeleide, ktorá bola jej vychovávateľkou a oznamuje mu jeho pravé meno: Parsifal, čo sa tu prekladá "inmitten durch" (stredom cez). Je to vlastne meno duchovnej sily svetla, ktoré preniká temnotou (opäť manichejský motív). Toto meno je tajomne vpísané v písme hviezd na veľkonočnej oblohe, keď sa v úzkom mesačnom kosáku objavuje temná, ale predsa len presvitajúca hostia. Je to tiež om prenikajúce svetlo, t.j. duchovné svetlo, ktoré tak píše na nebi slovo "Perce-val".

S INŠPIRÁCIU SÚVISÍ ČÍTANIE PÍSMO HVIEZD, KTORÉ MÁ SVOJ OBRAZ VO VENCI DVANÁSTICH CNOTÍ.

S čítaním písma hviezd, t.j. s inšpiráciou, súvisí druhý motív, o ktorom Sigune rozpráva Parsifalovi. Jedného dňa chytila psa svojho strýca, zvaného Gardevias (= stráž stopu), ktorý mal dvanásť stôp dlhú štvorfarebnú šnúru (Brackenseil), na ktorej bol pod perlami skrytý tajomný nápis z drahokamov. Sigune začala nápis čítať, ale pes jej unikol skôr, ako ho dočítala. Preto poslala Schionatulandera, aby jej psa chytil - skôr mu nemôže patriť, pokým nápis nedočíta. Schionatulandera však na ceste usmrtil Orilus. Nápis obsahuje množstvo pokynov, ktoré vrcholia v popise venca dvanástich cností - obrazu dvanástich súhvezdí (písma hviezd). Je to vlastne cesta zasvätenia srdca (12-lístkový lotos), ktorou sa má uberať Parsifal a ktorá vrcholí v dosiahnutí pravej Minne - duchovnej lásky:

“Dvanásť kvetov si uvi do venca, ak kráčaš ku dňu pocty. Prvým kvetom je čistá kázeň, druhým cudnosť, tretím miernosť, štvrtým vernosť, piatym umiernenosť vo všetkých veciach. Dvojaká nemiernosť vrhá do nebezpečia neresti: chtivosť v jedle a pití a v láske, oboje je smrťou duše a tela. Šiestym kvetom je pozornosť a starostlivosť, siedmym stud, ôsmym skromnosť, deviatym vytrvalosť, desiatym pokora - na tú zabudol Lucifer, stráž preto dobre stopu, aby si nebol zapudený k nemu do pekiel. Trpezlivosť je jedenástym kvetom a dvanástym láska. Stráž teda dobre stopu. Posledný kvet ťa vedie k spevu anjelov.”

Je to teda cesta do duchovného sveta, k čítaniu písma hviezd, ktoré má svoj obraz v dvanástich cnostiach. Skutočnosť, že pes unikne Sigune skôr, než mohla nápis dočítať, sa stáva mnohým - dosiahnutie inšpirácie nie je ľahké. V prípade Sigune a Schionatulandera sa stáva tragédiou - Sigune sa usiluje skôr o poznanie duchovného sveta, než o pozemskú lásku. Psa i šnúru sa zmocní Schionatulanderov vrah Orilus. Ješute však posielajú šnúru späť Sigune: jej poznanie duchovného sveta bolo vykúpené stratou pozemskej lásky. V histórii Sigune a Schionatulandera sa však skrýva ešte hlbší obraz. V kresťanskej podobe tu oživa mystérium Izidy a Ozirisa v 3. poatlantskej kultúre. Mlčanlivá Sigune, podobne ako egyptská Izis, je obrazom ovdovelej ľudskej duše, ktorá stratila vedomie ducha. Podobne ako Parsifal so Sigune, stretáva sa s ňou každý hľadač ducha a môže sa tak dozvedieť svoje pravé meno - ako to bolo u Parsifala, ktorý ho až do toho času nepoznal. Onen pes Gardevias, bdely strážca, ukazujúci cestu k čítaniu hviezdneho písma, bol Sírúsius, svätá “psia” hviezda starého Egypta, pri ktorej prisahal aj Sokrates. Bola v nej prežívaná tajomná brána do nebeských sfér, strážená bdelym strážcom. To isté prežívali Gréci v podobe psa Cerbera, strážiacoho vstup do podsvetia.

Pre Parsifala je to však ešte veľmi vzdialený cieľ. Putuje ďalej k svojmu tretiemu stretnutiu - s červeným rytierom Itherom. Tento rytier ulúpil v Artušovej družine zlatý pohár a žiada Parsifala, aby si niektorý z Artušových rytierov poň prišiel. Parsifal príde k Artušovi, odovzdá Itherov odkaz a detinským spôsobom prejavuje pranie stať sa rytierom a vlastniť výzbroj červeného rytiera. Artuš prívola na príhovor rytierov, Parsifal sa vráti a v súboji Ithera premôže - vráti Artušovi pohár a sám sa stane červeným rytierom.

S červeným rytierom sa stretáva vlastne každý človek pri pohlavnom dozrení, kedy sa svojím vedomím norí do krvi ako nositeľky žiadostí a vášní a kedy sa od materskej astrality odpútava vlastné astrálne telo - to naznačuje výzbroj a výstroj červeného rytiera, ktorú si Parsifal oblieka namiesto šaškovského šatu od matky. Nie každému sa však podarí prekonať silami nevinnosti červeného rytiera sám v sebe,

ako to bolo v Parsifalovom prípade a zachrániť tak zlatý pohár múdrosti, ktorému hrozí odcudzenie. Po dosiahnutí tohto vývojového medzníka môže začať Parsifalova výchova - výchova, ktorá ho učiní spôsobilým pre život v pozemskom svete. Odchádza ku Gurnemanovi, ktorý sa stane jeho učiteľom spoločenskej a rytierskej výchovy, zbaví ho starých návykov a oddelí ho od matkinho vplyvu. Vede ho tak k samostatnosti a k vonkajšiemu konvenčnému životu. Dá mu mnoho dobrých rád, ale tiež jednu osudovú: potlačovať zvedavosť a neklásť zbytočné otázky. Táto rada sa stane, ako ďalej uvidíme, príčinou jeho zlyhania pri prvom príchode do hradu Grálu. Svetská výchova je síce pre život na Zemi nevyhnutná, ale pre dosiahnutie vlastného zmyslu a cieľa pozemského života nestačí. K tomu musí dospieť každý svojou vlastnou cestou, podľa iných zákonov, než aké dáva svet - aj za cenu omylov a utrpenia.

Parsifal je zatiaľ len na začiatku tejto cesty - na stupni "tumbheit" (tamas), nevedomosti, ako každý, kto sa na cestu poznania len vydáva. Ako táto cesta vedie ďalej sa pokúsime opísať v budúcej prednáške.

Parsifal a Gawain

Parsifalova cesta ku Grálu, ako ju popisuje Wolfram von Eschenbach, má svoje vnútorné zákonitosti, v ktorých sa odrážajú zákony kozmu. Ako slnko prechádza na svojej ročnej púti znameniami zverokruhu, tak i v ceste slnečného hrdinu, ktorým je každý pravý hľadač ducha, sa zrkadlia a prejavujú sily dvanástich súhvezdí. V kozmickom aspekte sa táto zákonitosť prejavila počas troch rokov Kristovho pôsobenia na Zemi - to bolo známe istým kruhom už v stredoveku, ako o tomto svedčí sled vyobrazení v ambite emauzského kláštora v Prahe a ako to najmä na základe Markovho evanjelia vypracoval prof. H. Beckh (Der kosmische Rhythmus im Markus-Evangelium, Basel 1928). Aj Parsifalova životná cesta je odrazom tohoto písma hviezd, ako to vyčítala Sigune z nápisu na obojku psa Gardevias.

Jeho zrodeniu predchádza nálada Blížencov - sily dvojnosti: na začiatku obraz straky - sily svetla a temnoty; dvojto manželstiev Gamuretových - s Belakane (temná) a Herzeleide (biela); čiernobiely nevlastný brat Feirefiz. Samota Soltane, v ktorej Parsifal vyrastá v detstve v odlúčenosti od sveta - gesto uzavretosti v Raku. Stretnutie s rytiermi a nasledujúci obrat k vonkajšiemu zmyslovému svetu odráža sily Leva. Stretnutie s Ješute a Sigune prezrádza pôsobenie Panny. Výchova u Gurnemana, ktorý ho vedie k hľadaniu pravej miery vo veciach a rovnováhy so svetom, naznačuje znamenie Váh. Ďalším zastavením je znamenie Škorpióna, ktorý znamená obrat k silám Minne - pozemskej lásky. Prejavuje sa už na konci Parsifalovej výuky u Gurnemana, ktorý mu ponúka ruku svojej dcéry Liassy. Ale to by bola nepravá nevesta, podľa meradiel sveta. Preto Parsifal odmieta a odchádza. Tým začína štvrtá kapitola Wolframovho diela.

Prichádza k mestu Belrapeire, kde je vládkyňou Konduiramur (= tá, ktorá vedie k láske). Je práve vo veľkej tiesni, lebo ju oblieha kráľ Klamide, pretože odmietla jeho ponuku. Parsifal je okúzlený krásou Konduiramur, ale pamätajúc rady Gurnemanove, nedáva to najavo. V noci prichádza Konduiramur k jeho lôžku a prosí ho o pomoc. Parsifal ju potom pozve k sebe, ale položí medzi seba a Konduiramur meč a nedotkne sa jej - je to jeho duševná nevesta. Takto strávi v nevinnej láske tri noci,

lebo k pravej láske patrí i odriekanie. V boji potom Parsifal Klamida premôže, ale neusmrtí ho. Oslobodí tak Konduiramur a uzatvorí s ňou manželstvo, z ktorého sa narodia dvaja synovia Kardeiss a Lohengr in. Po čase si Parsifal spomenie na matku a odchádza, aby ju vyhľadal. Matka je však už mŕtva - jej bytie už nie je pozemské, ale duchovné. V tom sa skrýva hlboké tajomstvo: hľadá matku, ale nachádza Grál, lebo Grál je možné nájsť tam, kde sa zjavuje pôsobenie duchovných síl v pozemskom svete a v ľudskej bytosti. Dianie sa blíži k svojmu prvému vrcholu, ktoré rozpráva v piatej kapitole. Vstupuje do znamenia Strelca a odtiaľ rýchlosťou šípu prechádza Kozorožcom a Vodnárom až do znamenia Rýb - k stretnutiu s "rybárom".

PARSIFALOVA CESTA KU GRÁLU MÁ SVOJE VNÚTORNÉ ZÁKONITOSTI, V KTORÝCH SA ODRÁŽAJÚ ZÁKONY KOZMU. AKO SLNKO PRECHÁDZA NA SVOJEJ ROČNEJ PÚTI ZNAMENIAMI ZVEROKRUHU, TAK I V CESTE SLNEČNÉHO HRDINU, KTORÝM JE KAŽDÝ PRAVÝ HLADAČ DUCHA, SA ZRKADLIA A PREJAVUJÚ SILY DVANÁSTICH SÚHVEZDÍ.

Parsifal prichádza za večerného súmraku k jazeru, kde kotví čln, v ktorom sedí vznešene oblečený človek s klobúkom a pávimi perami - znamenie 2. stupňa zasvätenia (1. havran, 2. páv, 3. labuť, 4. pelikán) - stupňa imaginácie. Parsifal ho prosí o nocľah a je poslaný k blízkeму hradu. Vystupuje z hlbokého údolia, tj. z hlbín pokory, k výšinám poznania, k hradu Grálu, do sféry Barana či Baránka. Do tohto mystérijného miesta nemôže vstúpiť nikto, koho srdce nie je naplnené láskou a kto neprichádza z údolia pokory (preto: Parsifal = kto prechádza údolím). Preto je aj tráva na nádvorí hradu nepošľapaná - len málokto idú touto cestou. Nie je ľahké niesť oheň srdca do jasného myšlienkového sveta hlavy (= Baran). To, čo Parsifal ďalej prežíva, je tajomstvom človeka a zároveň tajomstvom kozmu. Ide vlastne o zážitok jasnozrivého spánku, v ktorom duša, oddelená od tela, zachováva vedomie a prežíva tajomné deje vo fyzickom tele, ktoré sú obrazom kozmického diania. Je to akési vnútorné prebudenie, ktoré u Parsifala privodilo sústredenie myšlienok na matku. Rieka, ku ktorej dorazí, je obrazom prúdu životných síl, ktoré prúdia obráteným smerom, než ktorým ho niesol jeho kôň, tj. jeho denné vedomie. Rybár (tiež častý motív v rozprávkach) je obrazom duše na brehu éterického prúdu, z ktorého začína loviť to, čo je pokrmom duše - obrazy imaginatívneho vedomia. Príchod do hradu Grálu - vstup do vlastnej telesnosti, najmä hlavy, kde sa odohrávajú v spánku procesy výstavby. Vlastne každé ľudské telo je v zmysle povesti hradom, v ktorom žije duchovná bytosť človeka. Grálskym hradom sa však stáva až vtedy, keď sa duša spojí s Kristom a keď do jeho vedomia vstupujú účinky, ktoré vychádzajú z mystéria na Golgote a pôsobia až do síl telesnej výstavby. Vďaka nevinným silám svojej duše vníma Parsifal grálske deje vo svojom tele.

Kto sa chce priblížiť ku Grálu, nemôže tak učiniť silami pozemského rozumu - preto Parsifal zostupuje z koňa. Omýva hrdzu svojej výstroje, lebo musí očistiť svoje vonkajšie schránky. Wolfram však výslovne hovorí, že ešte nemá vlastný šat, ktorý musí niesť ten, kto sa chce ku Grálu priblížiť (viď podobnosť o svadbe kráľovského syna v evanjeliu, na ktorej je treba mať svadobné šaty). To znamená, že nie je vlastne na zážitok plne pripravený. Preto mu posielajú strážkyňa Grálu Repanse de Schoye (= šíriteľka radosti) purpurový plášť - obz toho, že vniká do tajomstva krvi, ktorá je nositeľkou duševno-duchovnej bytosti človeka. Vlastnú Parsifalovu výstroj pritom odnesú - človek, ktorý prichádza ku Grálu, sa musí odlúčiť od každého pozemského nánosu. Potom je opisovaná sála, jasne osvetlená množstvom sviečok -

obraz osvietenia, svetla vedomého prežívania. V prostriedku sú tri oltáre, na každom oheň z vonného dreva - element, z ktorého sú podnecované tri duševné sily - myslenie, cítenie a chcenie. Pri prostrednom oltári sedí chorý strážca Grálu Anfortas. Jeho choroba spočíva v tom, že nemôže dokončiť proces vnútorného vývoja, ktorý začal. Na jeho čiapke žiari síce červený rubín - obraz intuitívneho poznania - ale Anfortas ho doposiaľ nedosiahol. Tým trpia všetci obyvatelia Grálu. Je prinášaná zakrvavená kopia - obraz viny v krvi, ktorou je zraňovaný vnútorný človek. Pohľad na ňu spôsobuje rytierom veľké utrpenie, lebo sú v nej sily, ktoré usmrcujú vyššieho človeka - kopia, ktorou bolo prebodnuté Kristovo telo, aby bola zrejماً jeho smrť. Potom nasleduje procesia 24 žien, za ktorými prichádza kráľovná nesúca na zelenom hodvábe "vec, ktorá sa nazýva Grál". Grál sa tak objavuje v kruhu 24 svetiel, ktoré tiež pripomínajú 24 starcov v Apokalypse i v Danteho Božskej komédii (tiež 24 kníh Starého zákona). Sú tým mienené vodcovské bytosti vývoja Zeme a ľudstva - tróny, základ zemského vývoja, do ktorého obeťou na Starom saturne vyliali svoju substanciu. Tvoria kruh okolo Kristovej sily, Grál však prežaruje ich svetlo, lebo zhŕňa všetkých dohromady.

To sa pokúsil vyjadriť aj Goethe vo svojej nedokončenej básni "Tajomstvo". Chcel ukázať, že múdrosť, obetovaná na oltári ľudstva, povstáva v srdci jednotlivca ako láska, zhrnutá z mnohofarebných lúčov svetla. Chcel ukázať premenu múdrosti v lásku. A to bolo tiež úlohou Parsifalovou: z pravého poznania vyvinúť lásku, ktorá uzdravuje vinu človeka. Po sprievode nasledovala hostina. Pážitá prinášajú jedlo a pitie pred Grál a odtiaľ ich rozdeľujú každému jednotlivcovi podľa potreby, lebo Grál je univerzálny a obsahuje v sebe potenciálne všetko, čo každý človek potrebuje.

HĽADANIE GRÁLU MOŽNO POCHOPÍŤ AKO HĽADANIE TOHO POZNANIA, KOZMICKÉHO TAJOMSTVA, KTORÉ UROBÍ ĽUDSTVO NESMRTEL'NÝM.

Grálska hostina nie je len symbolom, ani cirkevnou sakrálnou večerou, ale duchovno-fyzickou realitou, vnímanou v stave bdelého spánku. Ide o stav vedomia, kedy sa človek cíti byť svojím telom vo svetovej súvislosti, v spojení s tvoriacim svetovým Slovom. Ak sa človek individuálne posväťí prijatím Kristovho impulzu, potom môže byť vedomie tejto súvislosti obnovované denne prijímaním potravy. Nejde pritom ani o samotnú modlitbu pred jedlom, ktorá nahradila pohanskú obeť bohom a môže sa stať len niečím formálnym, ani o sakrálnu komunion, ktoré potrebuje kňazského sprostredkovateľa. Ale ide o vnútornú spiritualizáciu celého procesu výživy, v ktorom sa tiež prejavujú dôsledky pádu a ktorý má význam nie len pre človeka, ale pre celú Zem.

Grálska hostina má dve stránky:

1. Vonkajšiu - človek sa potravou spojuje so svetovým Duchom, ktorý pôsobí vo vonkajšom svete, v jeho prírodných ríšach.

2. Vnútnú, pri ktorej človek prenikne vedomím tento inak nevedomý proces a posväťí ho prijatou Kristovou silou. To sa stalo možným vďaka mystériu na Golgote, pri ktorom svetové Slovo - Logos, pôsobiace dosiaľ zvonku, sa spojilo so substanciou Zeme. Tým vznikla nová vnútorná súvislosť človeka, Zeme a Slnka. Vtelením slnečného Ducha na Zemi je posvätené aj denné prijímanie potravy, ktoré sa stáva výrazom tejto novej súvislosti.

Človek má tak možnosť prijímať v pokrme nielen vonkajší účinok slnečných síl, ale i vnútorný účinok slnečného Ducha, spojeného so Zemou. Tak sa mu každý

pokrm môže stať grálskou hostinou. Kto sa takto svojím telom vedome podieľa na grálskej hostine, zvnútorňuje v sebe svetové Slovo tak, ako sa Logos zvnútornil v Zemi pri mystériu na Golgote. Ako Zem nesie v sebe účinok svetového Slova, tak i človek môže niesť v sebe jeho účinok vo svojom tele. Pri grálskej hostine nejde teda o nič menšieho, než o prijatie Kristovho impulzu až do fyzického tela.

Sprostredkovateľkou a nositeľkou tohoto pôsobenia v ľudskom tele je krv, ktorá odovzdáva telu k výstavbe najjemnejšie minerálne substancie, v ktorých je zvnútornený so Zemou spojený slnečný účinok. Ak je ľudská krv uchopená a očistená silou Kristovou, premáhajúcou smrť, tak je táto výživa svätá, potom je človek vyživovaný Grálom - éterickými silami života. Takouto hostinou, denne obnovovanou, je potom posväcovaný nielen človek, ale skrze neho i Zem, ktorá je tak pozdvihovaná k Slnku. Modlitba pred jedlom alebo komuniono pri obrade sú len jednorázovým a symbolickým, prípravným stupňom pre túto r e a l i t u Grálu, pre ktorú nie je treba žiadneho kňazského sprostredkovateľa a ktorá sa odohráva ustavične v ľudskom tele - ako ustavičné posväcovanie, premeňovanie a komuniono človeka a Zeme.

Duchovná bytosť človeka preniknutá Kristom - v zmysle "nie ja, ale Kristus vo mne" - prijíma v procese výživy skrze budujúcu substanciu krvi najjemnejšie časti minerálneho rastlinného i zvieracieho sveta, zvnútorňuje ich, premieňa ich na niečo nepominuteľné, t.j. na svoje budúce nepominuteľné, vzkriesené, "oslávené" telo, ako na ne poukazuje krédo. To je síce vzdialený cieľ ľudského vývoja, umožnený zmŕtvychvstaním Kristovým, ale zároveň výsledok procesu, ktorý môže začať už teraz. Od človeka tak závisí i osud Zeme, ktorá je tým tiež vytrhovaná zo svojej pominuteľnosti a začína vnútorne žiariť, stávať sa slnkom - "novým Jeruzalemom". To je možné len v duši očistenej Kristovým impulzom, naplnenej nevinnými silami - preto je Grál nesený pannou.

Teraz po tomto výklade grálskej hostiny, si môžeme položiť základnú otázku:
Čo je vlastne Grál?

O ťažkostiach s výkladom pôvodu slova sme už hovorili v predchádzajúcej prednáške a usúdili sme, že základom je slovo gradale - to, čo sa postupne odhaľuje. To taktiež naznačuje príbeh o Parsifalovi: človek musí k mystériu Grálu postupne dozrieť. Pozoruhodné sú rozdiely v charakteristike Grálu u jednotlivých stredovekých autorov:

Chrestien de Troyes: zlatá, drahokamami zdobená nádoba s hostiou;

Robert de Boron: relikvia krvi, tj. kalich, z ktorého pil Kristus pri poslednej večeri a do ktorého Jozef z Arimatie zachytil pod krížom Kristovu krv;

Albrecht von Scharfenberg: dopĺňa túto tradíciu údajom, že ide o nádobu zhotovenú z kameňa vypadnutého z Luciferovej koruny;

Wolfram von Eschenbach: kameň svetla znesený anjelmi z neba na Zem. Každý piatok zlieta k nemu holubica, kladie naňho hostiu a tým obnovuje jeho silu. Kto tento kameň vidí, nemôže nasledujúci týždeň zomrieť - preto zranený Anfortas neumiera, aj keby si to prial.

Tieto rozdiely naznačujú, že k pochopeniu tajomstva Grálu je možné sa približovať z rôznych strán. Ide tu predovšetkým o dvojaký aspekt:

1) Tajomstvo krvi a jej preduchovnenia. Človek vo svojej krvi neustále umiera. Príslušnosť ku Grálu znamená však prijatie síl života premáhajúcich smrť do krvi a tým jej oživenie, éterizáciu. Tieto sily prijala Zem obeťou krvi na Golgote, lebo touto obeťou sa Kristus spojil so Zemou. Zem sa tak stala spoločným telom nového grálskeho spoločenstva krvi - nejde o spoločenstvo založené na pokrvnej dedičnosti,

ako to bolo skôr, ale o duchovné spoločenstvo, ktoré zahŕňa celú Zem a nie iba rodinu, rod či národ. Spoločenstvo založené na rozhodnutí slobodnej vôle.

2) Tajomstvo ja, ktoré zdôrazňuje práve Wolfram. Kristove Ja je tu chápané ako základný kameň nového chrámu - nového spoločenstva, ktoré rastie samo zo seba. Tento kameň je potrebné zasadiť do každej duše - ale môžu ho prijať len čisté panenské sily duše. Preto je Panna, ktorá porodí Syna praobrazom duše, ktorá je nositeľkou Grálu.

Kristova sila zmŕtvychvstania má pôsobiť však nielen do duše a do krvi, ale až do kostí - do minerálnej hmoty. Preto je u Wolframa obraz kameňa ktorý pri zrení žiari zvnútra. Zážitok Krista tu preniká "telom i kosťami", zatiaľčo u Chrestiena šlo o premenu krvi (preto hovorí Wolfram o Chrestienovi, že "povesti ublížil").

SPRIEVOD V HRADE GRÁLU, KTORÝ VIDEL PARSIFAL. GRÁLSKA HOSTINA ZNAMENÁ PRIJATIE SÍL ŽIVOTA PREMÁHAJÚCICH SMŔŤ AŽ DO FYZICKÉHO TELA A KRVI.

Najvyššia sila v "kameni", t.j. v minerálnej časti ľudskej telesnosti, vychádza z mystéria Veľkého piatku:

*"Karfreitag ist der Tag,
wo man das Wunder schauen mag"
Velký pátek je ten den,
kdy může onen div být zřen.*

t.j. keď sa z neba znáša holubica Svätého Ducha, ktorý pôsobí v každom ľudskom srdci, ktoré v sebe obnovuje Kristovu obeť. Lebo každé ľudské srdce, ktoré prijme Kristov impulz, sa stáva miskou Grálu, ku ktorému zlieta holubica s nebeským pokrmom. Je to vlastne zážitok kozmického komunika, ako sa vyjadril Rudolf Steiner vo svojej básni "Es nahet mir im Erdenwirken..."

Kameň znesený anjelmi na Zem je teda v pohľade Wolframovom obrazom vtelenia svetového Ducha v pozemskom tele a s tým spojené prebudenie vedomia ja - základný kameň celého pozemského vývoja. Tajomstvo Grálu je tu teda chápané z hľadiska pôsobenia ja, ktoré sa zvnúťnilo v ľudskom tele a dáva tak človeku možnosť, aby sa svojím ja opäť spojil s duchovným svetom. Zatiaľ čo prv boli bohovia oddelení od človeka minerálnym svetom, ktorý je akousi vylúčeninou božského sveta, božskou mŕtvolou, spojil sa v mystériu na Golgote svetový Duch v minerálnom svete s človekom a dal mu tak možnosť, aby sa svojím individuálnym ja spojil opäť so svetom, aby v sebe zvnúťňoval a objímal svet. To vyjadruje

Wolfram obrazom kameňa. Pôsobenie Grálu uchopuje nielen ja, ale cez ľudské ja aj jeho schránku - fyzické telo, včítane jeho minerálnych substancií.

Z tohoto obrazu je možné využiť hlboký zmysel starej posvätnéj mantry AUM MANI PADME AUM - ó drahokam, v kvete lotosu - oslovujúcej pravé ja človeka v centre jeho schránok. Najmä však môžeme z tohoto hľadiska pochopiť meditáciu "základného kameňa", ktorou Rudolf Steiner založil na Vianoce v roku 1923 nové grálské spoločenstvo nášho veku.

Pokračovanie v budúcom čísle

Pokračovanie zo Sophie 18

Vráťme sa teraz k Parsifalovi a k jeho prežívaniu Grálu. Keď videl všetko, čo sa okolo neho dialo, mal si povedať: Vidím najsvätejšiu vec, obklopenú 24 svetlami. Vidím krvavú kópiu - to, čo prináša smrť, čo borí - tajomstvo síl Saturnu - a opäť i to, čo tieto sily premáha, čo znovu stavia, sily obnovy. Tu sa priblížil okamih, keď mal preukázať svoju zrelosť: páža prinieslo nádherný meč s rubínovou rukoväťou, hostiteľ ho podal Parsifalovi a povedal: *"Tento meč mi častokrát pomohol vo veľkej núdzi, predtým než som utrpel toto zranenie. Odovzdávam ho vám, nech vám poskytne to, čoho sa vám samotným pohľadom na neho ešte nedostalo."*

Teraz nastala rozhodujúca chvíľa, lebo odovzdanie meča, ktorý bol mečom slova - lebo grálski rytieri sú vôbec rytieri slova - bolo výzvou k otázke: "Denn da das Schwert ihm ward gegeben, das mahnt ihn Frage zu erheben." (Neb tým, že meč mu darován, vznést otázku byl vyzýván). Parsifal mal teraz plne vstúpiť do sféry Býka - sféry reči - a opýtať sa: "Prečo trpíš, brat? Prečo meč, ktorý ti toľkokrát pomohol, teraz už nepomáha? Prečo sa ti stratila sila slova?" Všetky doterajšie zážitky viedli Parsifala k tejto otázke a zároveň i k odpovedi, ktorú si mohol dať sám: Ja sám som vinný týmto utrpením, pretože mi chýba uzdravujúca sila. Tú získam až vtedy, keď dosiahnem svoj najvyšší cieľ - nielen pre seba, ale v službe Slova. Vďaka svojej konvenčnej výchove a osudnej Gurnemanovej rade nikdy sa príliš nevyptovať Parsifal nechápe svoju situáciu a mlčí. Nie je schopný prečítať nápis na meči. Musí preto hrad Grálu opäť opustiť. Čo to vlastne znamená? Parsifal dosiahol síce na svojej ceste poznania stupeň imaginácie - vidí obrazy, ale nie je schopný toto obrazné hviezdne písmo čítať, nie je schopný vystúpiť k inšpirácii. Preto mu tajomstvo Grálu zostáva skryté.

Je treba si uvedomiť, že pri vstupe do hradu Grálu človek vlastne vidí sám seba. Musí si položiť otázku: čo spôsobilo utrpenie, ktoré vládne v tomto hrade? - Bruder, was wirret dich? - Na túto otázku mu nemôže odpovedať nikto, než on sám: Som to ja sám, ktorý spôsobil všetko utrpenie, ktoré tu vidím! Anfortas trpí práve preto, že Parsifal nepoznal sám seba ako príčinu tohoto utrpenia - lebo v ňom trpí vlastne sám Parsifal! Každý človek má v sebe tak hľadajúceho Parsifala, ako i trpiaceho Anfortasa, ktorý môže byť vykúpený len ním samým.

Človek si musí uvedomiť, že je to jeho vlastná nedokonalosť, ktorá v ňom zraňuje a usmrcuje to vyššie, najušľachtilejšie v ňom. Vykúpenie môže priniesť otázka, ktorá pozdvihuje všetko do vedomia. K tomu však dochádza až pri druhej návšteve na hrade Grálu a medzi tým leží dlhá cesta vnútorného vývoja.

Parsifalovo zlyhanie sa na prvý pohľad javí ako určitá tragédia, zároveň sa v tom však odráža určitá zákonitosť v procese poznania. Človek musí nájsť najskôr cestu k imaginácii, k obraznému videniu; ak má však postúpiť ďalej, musí ju opäť stratiť. Až keď ju získa druhý krát, vidí správne. To je skúsenosť všetkých pravých mystikov.

Napr. Jakub Böhme musel podľa Rudolfa Steinera všetky svoje videnia stratiť a až po dlhej ceste blúdenia znovu prežívať, ale preniknuté inšpiráciou. Na túto skutočnosť Rudolf Steiner stále znovu poukazoval: inšpirácia, čiže chápanie obrazov imaginácie (= čítanie okultného písma) spočíva vo vedomom, vôľovom zabúdaní. Len do duše, ktorá sa vyprázdnila od imaginácie, zaznieva to, čo hovoria hviezdy. Človek musí imaginácie opäť vymazať, "zhltnúť" - ako musel v Apokalypse Ján "zjesť" knihu, aby si vnútorne osvojil jej obsah. Potom môže imaginácie znovu uvidieť - ako duchovné nebesá, v kozmickom aspekte Grálu.

KTO CHCE PRÍSŤ KU GRÁLU, MUSÍ V SEBE SPOJIŤ PARSIFALA S GAWAINOM. MUSÍ MAŤ ČISTÚ MYSEĽ AKO PARSIFAL A ČISTÉ SRDCE AKO GAWAIN, MUSÍ SPOJIŤ ÚSILIE O MÚDROST S LÁSKOU

V tom však Parsifal neobstál. Vystúpil síce temer na vrchol - do sféry Blížencov, ale musel z neho opäť zostúpiť, bez toho, že by ho dosiahol. Všetko sa opäť vracia späť - do znamenia Raka, ktoré je svojimi dvoma špirálami znamením obratu. Všetci postupne odchádzajú - najskôr posledný, potom prvý. Panna opäť odnáša Grál a mizne s ním v predizbe, kde odpočíva na lôžku krásny starc. Parsifal sa nedozvie, kto to je a ani Wolfram to na tomto mieste neprezrádza. Pokrmom starca je len hostia, ktorú mu dáva Grál - najhlbšie tajomstvo Grálu, ktoré však Parsifal nevidí: ide tu o súvislosť s Otcom v zmysle Jánovho evanjelia "ja a Otec jedno sme" - zjednotenie princípu Syna a princípu Otca v substancii pokrmu v najsvätejšom duchovnom akte. Až potom sa dozvieme, že starcom bol Titurel, ktorý vystaval hrad a chrám, do ktorého anjeli zniesli Grál z výšin nebies na Zem. Tak prišlo k ľuďom to, čo strážili anjeli. Toto mystérium však Parsifal vidí len v pozadí.

Hostiteľ ho potom vyzýva aby sa odobral na lôžko. Ešte teraz sa mohol opýtať, ale odchádza na lôžko. Jeho spánok, plný úzkostných snov, je zážitkom smrti - dôsledok premeškanej príležitosti. Jeho výstup z duchovného sveta a návrat do sveta zmyslového je preto naplnený strachom, prežíva krízu. Ráno opúšťa hrad a vracia sa do zmyslového vedomia - vstupuje do sféry Leva. Všetky obrazy zmizli, nie je tu nikto z tých, ktorých predtým videl. Vidí len dva meče: svoj meč červeného rytiera a darovaný grálsky meč, ako i purpurový plášť, ktorý mu venovala kráľovná - v tom sa odráža skutočnosť, že každý duchovný zážitok zanecháva stopy v obyčajnom živote. Pred vchodom do paláca nachádza svojho koňa, štít a kopiu - vracia sa opäť do svojich schránok. Na jeho volanie nikto neodpovedá. Zem na nádvorí je však rozdupaná ako po mnohých jazdcoch - rytieri odišli. Brána je otvorená, most spustený, ale keď po ňom Parsifal prechádza, je náhle vytiahnutý nahor, a to tak rýchlo, že jeho kôň skoro spadol. Tak sa to stáva, keď človek prechádza z duchovného sveta do fyzického a neovláda všetko svojou vôľou. Obrazový svet, ktorým bol nesený, sa stráca, vnútorné slnko, ktoré osvecuje človeka v spánku, temnie. Neviditeľný strážca preto volá za Parsifalom: "Nabudúce by si mal nenávidieť slnko, si hus" (hoci sa mal stať labuťou - v zmysle 2. stupňa zasvätenia). Jeho láska a súcit mali byť silnejšie než mefistofelská konvencia, ktorú ho naučil Gurneman - mal vyvinúť tvorivú morálnu fantáziu.

Keď sa Parsifal otočil a žiadal vysvetlenie (teraz už neskoro), nikto mu neodpovedal a brána hradu sa zatvorila. Pokúšal sa ísť ďalej po stopách kopýt, ale stopy sa rozplývali - tak sa stáva, keď sa človek po prebudení snaží zachytiť miznúce obrazy. Teraz ide o to, aby Parsifal pochopil, čo sa vlastne stalo, aby došiel k sebaopoznaniu. Objavuje sa znovu pred ním motív panny Sigune s mŕtvym ženíchom v lone. Pri prvom stretnutí to bol poukaz na budúcnosť, teraz je to prítomnosť. Mŕtvy

rytier je obrazom jeho zlyhania, premeškania príležitosti k otázke. Jeho prežívanie sa odvíja naspäť, ale v inej podobe. Musí ním prejsť, ak sa chce očistiť. Len tak môže dôjsť k pravému sebazpoznaniu. Zostal mu len meč, ktorý ho napomína, že má nájsť pravý vzťah k slovu, a plášť, ktorý je mu ochranou.

***PARSIFAL SI NEUVEDOMIL, ŽE I JEHO DUŠA JE VLASTNE VDOVOU,
PRETOŽE NECHAL V SEBE ODUMRIEŤ NIEČO, ČO
NIESOL V DUŠI AKO SVOJ ŽIVOTNÝ CIEĽ.***

Sigune sa ho pýta, kde strávil noc. Parsifal rozpráva o hrade. Sigune však hovorí, že hrad vzdialený na 30 míľ je možné uzrieť len nechtiac - kto ho hľadá, nenachádza ho. Nazýva sa Monsalvasch a krajina, ktorú ovláda Terre de Salvasch. Patrila Titurelovi, ktorý ju odkázal svojmu synovi Frimutelovi, ktorý mal dvoch synov: Anfortasa a Trevrezenta. Nástupcom sa stal Anfortas. Keď sa Anfortas previnil proti zákonom Grálu v službe lásky, Trevrezent, aby vyrovnal bratov čin, sa zriekol všetkých životných radostí a stal sa pustovníkom. Parsifal vyzýva Sigune, aby spolu pochovali mŕtveho, nevedomuje si však pritom, že tento vonkajší obraz mal v ňom vyvolať vnútorný zážitok. Že i jeho duša je vlastne vdovou, pretože nechal v sebe odumrieť niečo, čo niesol v duši ako svoj životný cieľ. Sigune však vie, čoho je mu treba a preto obracia jeho pozornosť na meč. Rozpráva mu o studni v Karnaute, v ktorej vode je meč možné sceliť, ak sa rozlomí. Naznačuje mu, že má byť rytierom Slova, ktoré sa mu rozlomí, ak sa nenaučí ho obnoviť v skrytom duchovnom zdroji. Kto prijíma duchovné Slovo len v zlomkoch, t.j. len z tradície, nemôže byť grálskym rytierom. Keď potom Parsifal rozpráva o svojom zážitku na hrade Grálu a o svojom premeškaní, nazve ho Sigune neblahým a odmieta mu ďalšiu odpoveď. Obraz onemie a zmizne.

Pri spätnom prežívaní musí Parsifal odčiniť to, čím sa previnil. Stretáva sa preto znovu s Ješute, zavrhnutou kvôli nemu manželom. Núka jej svoj šarlátový plášť, t.j. to, čo získal na svojej ceste. Ješute však odmieta zo strachu pred manželom. Objaví sa Orilus a ihneď zaútočí na Parsifala. Parsifal však zvíťazí a v blízkej pustovni Trevrezentovej odprisahá Ješutinu nevinu a vracia jej prsteň. Orilus sa s ňou zmieri a odchádza k Artušovmu dvoru. Tak sa dosiahlo vyrovnanie Parsifalovej viny - prejavili sa sily znamenia Váh.

Šiesta kapitola zastihuje Parsifala blúdiaceho v temnom lese. Uzrie tu zatúlaného sokola kráľa Artuša. Všetky cesty sú zasnežené. Letia divoké husi, sokol jednu prenasleduje a poraní, na sneh padnú tri kvapky krvi. Všetky vonkajšie udalosti, s ktorými sa Parsifal stretáva, sú zároveň obrazom jeho vnútornej situácie. Jeho duša sa podobá zatúlanému sokolovi - vstupuje teraz do znamenia Škorpióna, ktorý má dvojaký aspekt: Škorpión alebo Orol (= sokol) so vzťahom buď k pudom alebo k mysleniu. Je zranená ako hus - tak bol tiež nazvaný strážcom brány, pretože sa nestal labutím rytierom. Z jeho srdca vystupuje túžba po Konduiramur. Pohľad na kvapky krvi na snehu ho privádzajú do tranzu - hrozí mu nebezpečie, že stratí rovnováhu medzi chladným svetom myšlienok a horúcimi pudmi krvi. Rovnováha spočíva v tom, že chladom myšlienok má síce človek krotiť pudy, ale na druhej strane má tento chlad prehriať v duševne vrúcny myšlienkový život. To zatiaľ Parsifal nedokáže, stojí medzi teplom a chladom a nevie ich spojiť. Preto stráca vedomie, je ako v spánku, s pozdvihnutou kopiou. Tak ho zastihnú Artušovi rytieri, ktorí sa domnievajú, že vyzýva k boju, a preto na neho niektorí útočia - vždy ich však premôže, akonáhle je jeho pohľad odvrátený od krvi. Až Gawain pochopí, že

Parsifalova myseľ je obostretá kúzlom minne, zostúpi z koňa a prikryje krv hodvábnou šatkou - Parsifal sa ihneď prebudí.

Tento imaginatívny obraz ukazuje, že kúzlo minne nie je možné potlačovať, ale ovládať tým, že sa pohľad okúzleného obráti iným smerom. Pudy sú spočiatku silnejšie ako človek, nie je možné proti nim bojovať inak ako ovládnutím sveta predstáv. Kto vie vymazať z mysle predstavu, ktorá vzbudzuje túžbu (je to možné, pretože človek je pánom svojich predstáv), ten vie používať hodvábnu šatku Gawainovu. Parsifal sám toho nebol zatiaľ schopný, musí mu pomôcť druhý. Tým sa však stáva od neho závislý - do deja sa vsúva príbeh Gawainov - až do doby, keď ho Parsifal premôže. Nie je to však dodatočná vsuvka, ako sa domievajú literárni historici - za Gawainovým príbehom sa skrýva vlastne Parsifal sám, ako ďalej uvidíme.

Všetci odchádzajú k Artušovmu dvoru, kde je Parsifal radostne prijatý - má sa stať Artušovým rytierom. V tom však tkvie veľké pokušenie - Parsifal sa nemá stať rytierom meča, ale rytierom slova. Inak by sa už nikdy nevrátil na hrad Grálu a nestretol sa s Konduiramur a svojimi synmi. Aby sa tak nestalo, tomu zabráni posolkyňa Grálu Kundrie, ktorá sa tu zjaví v ošklivej zvieracej podobe a vyčíta Parsifalovi, lebo nepatrí do družiny Artušovej, ale Grálu a vytýka mu zároveň bezcitnosť, ktorou sa tam prejavil. Toto stretnutie s Kundrie zodpovedá tomu, čo R. Steiner nazýva stretnutím "s malým strážcom prahu", t.j. so sebou samým v podobe postavy, ktorá vystupuje zo základu duše a zhusťuje sa v imaginácii nepremenenej časti ľudskej bytosti, ktorá pri duchovnom úsilí bola len zatlačená do podvedomia. Preto sa objavuje Parsifalovi práve na vrchole slávy, keď má byť prijatý do Artušovho kruhu. Právě sebaopoznanie však ukazuje ničotnosť vonkajších úspechov a spôsobuje bolesť. V obyčajnom živote zakrýva postavu strážcu prahu pocit hanby, známka zdravého inštinktu a vlastne prejav tohoto strážcu.

Usilujúci sa človek potrebuje najskôr určitý naivný pocit seba samého, hodnoty vlastnej osobnosti (pojem cti v Artušovej družine), ale vstúpiť do svetla duchovného poznania znamená vystúpiť nad všetky meradlá hodnôt, ktoré človek získava vo svete. Potom musí mať duša odvahu vedieť sa hanbiť až do najhlbšieho vnútra. Ako neskôr uvidíme, objavuje sa Kundrie Parsifalovi na konci jeho cesty v nádhernej, premenenej podobe. Jej prvotná ošklivosť len ukazuje človeku, čo v sebe má a čo môže premeniť v pravý opak. Parsifal však zatiaľ nechápe, že Kundrie je tu napriek svojej ošklivosti vlastne jeho dobrým anjelom, ktorý ho chráni pred omylom a pripomína mu jeho pravý životný cieľ. Podobnej potupy sa dostane súčasne i Gawainovi. Je nespravodlivo obvinený Kingrimurselom, že zabil jeho pána a je vyzvaný na súboj. Je to len jedna z mnohých klebiet, ktorým musí Gawain čeliť. V osudoch oboch postáv sa teraz prejavujú zjavne paralely, ale zároveň i polarita.

Parsifalova cesta je cestou poznania, ktorá musí pritom prechádzať pochybnosťami. Gawain ide cestou srdca; nepochybuje, ale je sám predmetom pochybností a ohovárania, musí niesť viny druhých, zatiaľ čo Parsifal musí premáhať vlastnú nedokonalosť. V skutočnosti ide o dve polárne stránky tej istej ľudskej bytosti. Obe cesty vedú ku Grálu: nie je možné ísť len jednostranne cestou poznania; kto chce dospieť ku Grálu, musí ísť i Gawainovou cestou srdca a podstúpiť aj jeho skúšky. Parsifal opúšťa Artušov dvor, teraz začína vlastné hľadanie Grálu. Lúči sa s Gawainom, ktorý mu praje šťastie od Boha. Parsifal sa pýta: "Beda, čo je Boh?". Naplňujú ho pochybnosti a zrieka sa Boha. Vstupuje tak na 2. stupeň svojho vývoja – zwifel (pochybnosti). Smrtiaci šíp Strelca vyvoláva v srdci pochybnosti. Nastupuje teraz cestu skúšok, so smútkom v duši a odchádza i z deja, lebo do popredia vystupuje Gawain, ktorého cesta vedie do zámku Schatelmervail - protikladu hradu

Grálu: Ako sa do hradu Grálu ťažko vchádza, tak sa zo zámku Schatelmerveil ťažko vychádza.

Gawainova cesta je cestou očisty a zvnútornenia duše. Aj v tom pôsobí impulz Grálu, i keď nesmeruje do výšin poznania. Vodkyňou Gawainovou je minne - moc lásky, ktorá ho vháňa do dobrodružstva, nebezpečia a poníženia - zároveň ho však naplňa neprekonateľnou odvahou. Ide tu o skúšky a premenu srdca. Skutočná minne je mystickou skutočnosťou, preniknutie vlastnej duše žiariacim praobrazom druhej duše, konaním z nebeských síl.

Siedma kapitola rozpráva o prvej Gawainovej skúške v tomto smere - boj o mesto Beaurouche, obliehané kráľom Meljanzom, ktorý miluje Obie, staršiu sestru tamojšieho kráľa Lippanta. Tá sa však k nemu správa odmietavo, i keď ho v skutočnosti rovnako miluje. Gawain bojuje na strane obliehaných a všade víťazí. Zatiaľčo Obie sa k nemu správa nevlúdne, jej mladšia sestra Obilot, ešte dieťa, si ho zvolí za svojho rytiera. Súčasne vo vojsku obliehateľov sa objavuje neznámy rytier a rovnako víťazí - je to Parsifal. Obaja sa však navzájom nikdy nestretnú. Boj nakoniec končí zmiernom - Obie a Meljanz sa uzmieria. Gawain odchádza - na veľký zármutok Obilot - ktorá by chcela ísť s ním. Ako chápať skutočnosť, že Gawain a Parsifal stoja proti sebe, pričom Gawain stojí na strane práva, zatiaľ čo Parsifal na strane bezprávia? Obaja teraz prechádzajú ríšou žiadosti, ale Gawain sa stavia proti zlu a bojuje s ním, Parsifal sa naopak so zlom spojuje, ale len preto, aby ho obrátil k dobrému. Jeho cesta je ťažšia.

Draka zla je možno premáhať dvojakým spôsobom:

1. zvonka, skutočným bojom;

2. zvnútra tým, že sa ním človek nechá pohltiť a rozvíja tak v jeho vnútri sily, ktoré ho premieňajú, v tom sa prejavuje opäť manichejský motív vzťahu k zlu.

Ak potlačujeme zlo len zvonka, stávame sa sami zlými, lebo používame zlé prostriedky. Ak sa však svetlo nechá pohltiť temnotou, môže byť drak temnoty presvietený zvnútra - to je cesta Parsifalova, preto sa objavuje na strane obliehajúcich. Gawainova skúška potom spočíva v tom, že sa nesmie dať mýliť Parsifalovou prítomnosťou na druhej strane. Parsifal tak tajomne spoluprežíva všetky Gawainove dobrodružstvá - stal sa od neho závislý a musí si postupne znovu dobývať svoju slobodu.

Tak je to aj v ôsmej kapitole, pri ďalšom Gawainovom dobrodružstve. Prichádza do mesta Schampffanzon, kde sa má stretnúť so svojím vyzývateľom Kingrimurselom. Je hosťom Parsifalovej sesternice Antikone, ktorá je veľmi krásna. Gawain sa uchádza o jej lásku, ktorá je opätovaná. K spojeniu však nedôjde, pretože Gawain je neprávom obvinený, že chce učiniť Antikone násilie a obliehaný spolu s ňou vo veži. Opäť teda ohováranie, ktoré spočíva v tom, že potlačený úmysel je vydávaný za čin - avšak i odriekaná žiadosť má svoj účinok. Na Gawainovu stranu sa postaví Kingrimursel, ktorý ho pozval na súboj a zaručil mu pokojný príchod. Je uzatvorené prímerie, ale súboj sa odloží o rok. Antikonin brat Vergulacht rozpráva, že sa v lese stretol z neznámym rytierom, ktorý ho v boji premohol, ale daroval mu život s tým, že bude hľadať pre neho Grál. Na návrh jedného z rytierov má túto úlohu prevziať za Vergulachta Gawain. Ten súhlasí a po hostine a bolestnom rozlúčení s Antikone, sa vydáva na cestu. Kruh sa uzatvára - Gawain sa uberá rovnakým smerom ako Parsifal, i keď cestou srdca. Obilot a Antikone predstavovali prvé dva stupne na tejto ceste. Prvá bola ešte nezrelá, u druhej sa Gawain síce citovo prebúdzal, ale ani ona nebola ešte pravým cieľom. Musí hľadať ďalej.

V deviatej kapitole sa rozprávanie vracia opäť k Parsifalovi. Prežil mnohé dobrodružstvá, pri ktorých zlomil grálsky meč. Ponáhľal sa preto podľa rady Sigune k

studni v Karnaute, aby ho opäť obnovil. Pri návrate sa po tretí krát stretáva so Sigunou, ktorá stále smúti po Schionatulanderovi, teraz už pochovanom. Parsifal sa jej zveruje so svojou bolesťou nad tým, že nenašiel cestu ku Grálu. Sigune mu poradí, aby sledoval stopu posolkyne Grálu Kundrie, ktorá jej nosí každú sobotu potravu a práve teraz odišla. Parsifal po tejto stope ide, ale tá mu po čase mizne. Toto tretie stretnutie je pre Parsifala ďalším stupňom sebazpoznania. Kundrie sa mu teraz javí ako hodná nasledovania - nedokáže však ísť touto cestou až do konca, ešte mu niečo chýba. Na ceste stretáva rytiera, ktorý ho upozorní, že je v blízkosti Monsalvatsch, kde nesmie byť nikto ozbrojený. Dôjde k súboju, pri ktorom Parsifal zrazí rytiera z koňa, a pretože jeho vlastný kôň taktiež padá (vlastne Gawainov), ide ďalej na koni grálskeho rytiera. Je to teda grálsky kôň, ktorý pozná cestu. Najskôr však dôjde ešte k jednému stretnutiu - so starým rytierom Kahenisom a jeho dvoma dcérami. Napadol sneh, Parsifal trpí zimou a cíti hlboký smútok. Kahenis mu vytýka, že v takú svätú dobu ide ozbrojený - je totiž Veľký piatok. Parsifal však nemá tušenie, aký je čas a v Božiu pomoc už nedúfa. Ku Grálu však nie je možné dospieť bez znalosti tajomstva času, bez správneho prežívania jeho rytmov - za clonou zmyslového sveta. Rozlúči sa a ide ďalej cestou, ktorou prišiel Kahenis. Jeho duše sa zmocňuje bezhraničné zúfalstvo. Z najhlbšej osamelosti svojej duše volá k Bohu o pomoc - je na dne svojich síl. Tu sa stane niečo podivuhodné - kôň sa dá do klusu a voľne beží cestou, ktorú dobre pozná - k pustovni Trevrezentovej. Parsifal prichádza k pustovni s pocitom ťažkého bremena viny a prosí pustovníka o radu. Uvedomuje si, čo mu zatemnilo myseľ - žil so svojou túžbou v bezčasovosti. Až teraz si uvedomuje čas - pustovník ho upozorňuje, že je to už päť a pol roka a tri dni, čo bol u neho naposledy - tak dlho blúdil Parsifal vo svete.

Človek musí byť bdely pre veci času, aby potom mohol preniknúť čas večnosťou. Parsifal rozpráva o svojom zúfalstve. Počas celého obdobia žil len v bojoch a zápasoch. Aj voči Bohu choval hnev, pretože sa nemohol zmieriť so svojim osudom. Pustovník ho však upozorňuje, že hnevom si na Bohu nič nevynúti. Človek sám je síce božského pôvodu, ale hriechom klesol do hlbín. Pán sám však zostúpil do týchto hlbín k nemu a stal sa vo svojej vernosti človekom, aby ho vykúpil. Na to má Parsifal myslieť a zmeniť svoje zmýšľanie, potom jeho hnev vyprchá. Parsifal sa potom zveruje, že dvojaká vec mu spôsobuje smútok: najvyššiu bolesť mu spôsobuje túžba po Grále a hneď potom jeho žena, od ktorej je tak dlho odlúčený. Pustovník potom oboje obracia. Právom je Parsifal smutný, že je oddelený od toho, čo miluje, lebo je skutočným utrpením byť odlúčený od toho, čo milujeme (jedna z veľkých právd Budhových). Nie je však správne túžiť po Grále! Nemá zmysel hľadať Grál, zmysel má len konať s nadšením to, čo je jeho podmienkou. Pracovať na sebe a slúžiť svetu. Či potom prídeme ku Grálu či nie, musíme ponechať v rukách božích - to je vec milosti.

To je jeden z veľkých zákonov duchovného sveta, ktorý si musí uvedomovať každý, kto sa usiluje o to, svojím vedomím do neho vstúpiť. Musí urobiť všetko, čo je v jeho silách, usilovať sa vždy o nekompromisné sebazpoznanie a morálnu očistu. Na tento dôležitý faktor sa v súčasnom výskume nadzmyslových javov v rámci psychotroniky, transpersonálnej psychológie pomocou hypnózy, drog a mediálnych stavov obvykle zabúda - výsledkom je potom veľké nebezpečie omylov a klamu, prípadne nadzmyslové zážitky druhotného rádu, napriek duchaplným teóriám, ktoré sa ich pokúšajú vykladať.

Duchovný svet si však nedá nič vynútiť. Má svoje vlastné podmienky, kedy a komu sa skutočne prejaví. A tieto podmienky vyplývajú z dvoch základných skutočností, ktoré spolu úzko súvisia:

1) Duchovný svet nie je svetom abstraktných energií, vlnenia, silových či informačných polí, ani svetom nediferencovaného kozmického vedomia či "všeduse", ale svetom bytostí, a to najrôznejších rádov: od najvyššej Božskej Trojice cez hierarchie (= bohovia pohanov) až po skupinovú dušu zvierat, rastlín, minerálov, elementárnych bytostí a dušu zomrelých či nenarodených ľudí.

2) Na rozdiel od nášho zmyslového sveta, kde prírodné a morálne zákony môžu existovať vedľa seba oddelene - preto ani vynikajúci vedec nemusí byť morálne na výške - v duchovnom svete sú prírodné a morálne zákony totožné. Preto skutočné duchovné poznanie nie je možné bez moralnej čistoty:

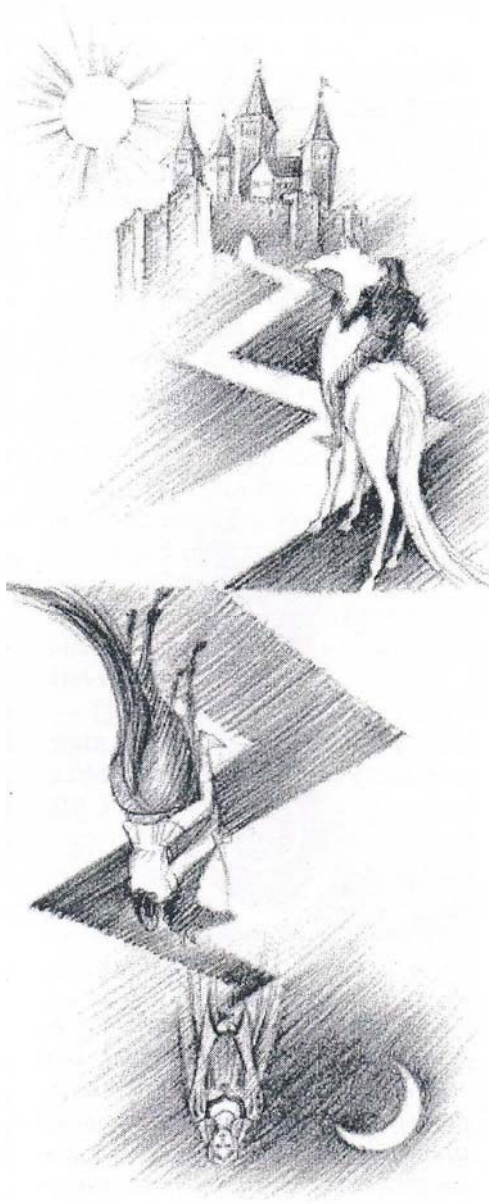
Každý krok v poznaní je nutné spájať s tromi krokmi v morálnom zdokonalení, hovorí Rudolf Steiner. To je podmienka "sine qua non". Kto sa domnieva, že sa bez toho obíde, prichádza pri svojich experimentoch, akokoľvek dômyselne vymyslených, do kontaktu len s nižšími bytosťami alebo s duchmi prekážok, ktorí predvádzajú nadzmyslové skutočnosti skreslene, prípadne vodia takto pracujúcich bádateľov doslova za nos. Kto chce prísť ku Grálu, musí v sebe spojiť Parsifala s Gawainom. Musí mať čistú myseľ ako Parsifal a čisté srdce ako Gawain, musí spojiť úsilie o múdrosť s láskou - oboje nie je možné bez ťažkých životných skúšok, ktoré opisuje vo svojom diele Wolfram z Eschenbachu. Oboje potom musí korunovať pokora, s ktorou usilujúci sa čaká na odpoveď vyšších duchovných mocí.

Wolframov a Wagnerov Parsifal

Vo svojom putovaní za tajomstvom Grálu sme sa na konci poslednej prednášky zastavili pri druhom stretnutí Parsifala s pustovníkom Trevrezentom. Ich dlhý meditatívny rozhovor je akýmsi vnútorným zastavením hľadača Grálu pred rozhodným krokom, ktorý by mal viesť k jeho dosiahnutiu. Je to rozhovor človeka, ktorý už ku Grálu dospel, a to svojou vlastnou individuálnou cestou a človekom, ktorý po tomto ciele túži, je však ale poučený, že nie je správne po Grále túžiť - jediné, čo môže človek urobiť, je pracovať na sebe a slúžiť svetu, ostatné musí ponechať milosti vyšších mocí. Je mnoho druhov stretnutí s Grálom. Trevrezent tu odovzdáva svoju skúsenosť, ktorú Parsifal potrebuje, aby mohol ísť ďalej, aj keď inou cestou než Trevrezent. O akú cestu ide u Trevrezenta? Nazýva Grál menom Lapis exillis, čo je skomolené z latinského Lapis exillii - kameň odchodu, t.j. výstup a uvoľnenie z telesnosti, vlastne priechod bránou smrti v živom tele. Nie je to skutočná smrť, ale jej zážitok pri vstupe do duchovného sveta. Výraz lapis - kameň sa vzťahuje v ľudskej telesnosti k jej najtvrdšej substancii - ku kostiam. V duševnom živote človeka preniká schopnosť pocitu normálne do svalov, nie však kosťami. Keď človek vystúpi vedome (v spánku sa to deje nevedome) svojím astrálnym telom a ja z fyzického tela, tak sa pre jeho imagináciu javí priestor, ktorý zaberajú kosti ako dutý, usporený priestor - ako akýsi negatív. To je imaginatívny zážitok kostry. Ak však človek dosiahne vo svojom úsilí to, že svojou schopnosťou pocitu, tj. astrálnym telom, vnikne až do kostí, potom sa ich vnútro stane vedomým, je vnímané. Človek má potom dvojité zážitok kostí:

1. uvedomuje si ich minerálnosť, ktorá sa prejavuje zážitkom popola, hlavne okolo zubov, kde sú kosti obnažené;

2. druhým aktom je zážitok toho, ako sa v špiku kostí tvorí krv - kosti potom už nie sú len dutým priestorom, ale začínajú žiariť. To bolo vyjadrované obrazom fénixa, povstávajúceho z vlastného popola.

ZATIAĽČO PARSIFAL SMERUJE KU GRÁLU (DO VLASTNÉHO DUCHOVNÉHO SVETA), VEDIE GAWAINOVA CESTA DO ZAČAROVANÉHO ZÁMKU SCHATELMERVEIL (DO ASTRÁLNEHO SVETA, SFÉRY ŽIADOSTÍ). GAWAINOVA CESTA NIE JE NIČÍM INÝM, NEŽ ASTRÁLNYM ZRKADLENÍM CESTY PARSIFALOVEJ.

Tak môže človek svojím vedomím prenikať doslova až do špiku kostí - odtiaľ obraz kameňa - a preduchovníť úplne svoju telesnosť. To je mikrokozmičský aspekt Grálu: kamenná miska so substanciou krvi - zážitok vedomia, ktoré preniká a preduchovňuje vnútro kostí, v ktorých sa tvorí krv. Makrokosmičsky tomu odpovedajú na jednej strane sily Mesiaca, predstavujúce minerálnu stránku bytia, sféru smrti -

ako kostra v človeku: na druhej strane slnečné sily a to nie fyzické, ale duchovné, ktoré pôsobia v tieni, ktorým je u človeka špič, v ktorom sa tvorí krv. To je obraz Lapis exillis - Grálu ako kamennej misky so substanciou krvi.

Tento proces je pritom zasadený do času, do súhry mesačných a slnečných konštelácií preto vystupuje tak silne do popredia význam Veľkého piatku. Každý Veľký piatok (prvý mesačný spln po jarnej rovnodennosti slnečného roka) sa odohráva medzi Zemou a kozmom tajomný proces, ktorým je Zem znova oživovaná, a to krvou, ktorú preliat Kristus na Golgote (odtiaľ Wagnerova inšpirácia k Parsifalovi práve zo zážitku jarnej prírody na Veľký piatok). To tiež súvisí s popisovaním Trevrezenta, čo sa odohráva na Veľký piatok - holubice, zlietavajúce z nebies a kladúce na kameň bielu hostiu. V každom pokrme pôsobí niečo z kozmického impulzu, ktorý Zem prijíma na Veľkú noc. Prejavuje sa tu však ešte ďalšie hľadisko. Ak sa v Grále spájajú duchovné sily Slnka s fyzickými silami mesačnými, tak to tiež znamená, že sa v ňom spája kozmopolitná pôsobnosť Michaelova s pokrvnými súvislosťami, za ktorými stojí Gabriel. V tom je tiež podstata grálskeho rodu, ako ich popisuje Trevrezent, keď hovorí, že ku Grálu je človek povolaný rodom, t.j. keď sa narodí v súlade s určitými kozmickými rytmi - jeho meno je vpísané do hviezd. Tieto sily dedičnosti však slúžia utváraniu novej spriaznenosti medzi ľuďmi v Kristovom duchu. Ide tu teda o prechod od mesačných síl k slnečným – “od Gabriela k Michaelovi”. To bolo tiež heslo grálskych rytierov, naznačujúce prechod od gabrielskeho princípu, na ktorom je založené tradičné kresťanstvo (napr. v apoštolskej postupnosti), ku kozmopolitnému kresťanstvu bez tradície, nezávislému od pokrvných, národných či konfesných súvislostí. Tým by sa malo stať kresťanstvo v našej 5. poatlantskej kultúre, kde by sa mal uplatniť Michaelov kozmopolitný princíp.

Taktiež tento prechod symbolizuje slnečná hostia spočívajúca v mesačnej miske. Trevrezent potom rozpráva o Anfortasovi, ktorý sa v rozpore so svojimi povinnosťami ku Grálu previnil svojou vášňou k Orgeluze (“pyšná”, predstaviteľka pýchy, ktorá vedie k pádu). Utrpel tak v boji zranenie oštepom, ktorý bol napustený jedom. Anfortasova rana nebola vlastne telesná, šlo tu o otrávenie ľudskej prirodzenosti: krv, ktorej bolo určené, aby dala v sebe zažiariť Grálu, bola zkažená vášňou, egoistickým zneužitím tvorivých síl. Anfortas je tak príkladom človeka, ktorý v sebe už prebudil nesmrteľné sily (preto je nazývaný “vládcem Grálu”) a predsa sa oddával bez miery tomu, čo je smrteľné. Bol už dotknutý svätou láskou a napriek tomu podliehal moci pudu. Práve toto rozštiepenie v ňom spôsobilo nesmierne utrpenie a bezmocnosť. Jeho protikladom je Trevrezent - askét, ktorý sa svojím odriekaním pokúšal vytvoriť protiváhu činu Anfortasa. Príznačné však je, že to nepomohlo vyliečiť jeho ranu, rovnako ako iné lieky.

Uzdravenie mohol priniesť len slobodný čin otázky, prebúdajúci vyššie morálne sily - súciteľné spojenie s trpiacim bez sebeckých záujmov, uzdravujúca sila inšpirácie. Trevrezentov neúspech ukazuje, že sily starého zasvätenia, spojené s askézou, už nestačia na očistu a že ezoterný prúd kresťanstva musí hľadať nové cesty k duchu. Západný človek, ktorý je ponorený stále hlbšie do hmoty a rozvíja tým svoju osobnosť, nemôže už ísť cestou umŕtvovania zmyslovosti a potlačovania ja, ako to bolo v minulom zasvätení a proklamovaný v súčasných duchovných prúdoch.

Len týmto spôsobom sa môže uzavrieť rana Anfortasova, ktorého vlastne nosí v sebe každý duchovne sa usilujúci človek. Do krvného obehu môže potom prúdiť svätá láska, ktorá ju zbaví jedu a obnoví. K tomu činu dozrieva Parsifal za rána Veľkého piatku. Najprv však musí poznať hĺbku svojich vín - v svednom rozhovore s Trevrezentom: vina na smrti matky, zabitie červeného rytiera, opomenutie na hrade Grálu atď. Dostáva sa mu od Trevrezenta útechy - consolamentum - aké si udeľovali

katari. Nešlo tu o cirkevné poňatie pokánia, ktoré by odnímalo ľudskému ja sebadôveru, ale o mystérium fénixa - o silu bytosti ja, premáhajúcu smrť. Z tejto útechy získava potom Parsifal pochopenie pre Anfortasovo utrpenie. Jeho choroba sa dá vyliečiť len poznaním, že láska musí byť neegoistická, že človek je len správcom nebeských síl vo svojej telesnosti.

KEĎ ČLOVEK PRENIKNE SVOJÍM VEDOMÍM AŽ DO VNÚTRA KOSTÍ, PREŽIJE MYSTÉRIUM FÉNIXA – SILU BYTOSTI JA, PREMÁHAJÚCU SMRŤ. MIKROKOZMICKÝ OBRAZ GRÁLU V ĽUDSKOM TELE – KAMENNEJ MISKY SO SUBSTANCIOU KRVI – JE VNÚTRO DUTÝCH KOSTÍ, V KTORÝCH SA TVORÍ KRV.

Už Platón vo svojom Sympóziu hovorí, že v mužskom a ženskom pohlaví je rozdelený jednotný pračlovek a že podstatou lásky - najprv nižšej - je obnovenie pôvodnej jednoty. To sa však nižšej láske nikdy nemôže podariť. Preto je potrebné očistou silou lásky, ich premenou na vyššiu lásku dosiahnuť onoho ľudstva, ktoré je povznesené nad všetku diferenciáciu. Toto vyššie ľudstvo je večné, mimo narodenia a smrti, mimo rozdielov pohlaví. Ak človek očistí svoju nižšiu prirodzenosť, prekoná všetko rozdelenie a dosiahne sféru, v ktorej všetky protiklady miznú a kde sa zjavuje večná, jednotná bytosť človeka. Anfortas tieto výšiny nedosiahol a stroskotal. Ich dosiahnutie je teraz cieľom Parsifalovým. Skôr než sa tak stane, vracia sa však rozprávanie v 10. kapitole ku Gawainovi. Ten putuje úplne inou cestou: zatiaľ čo Parsifal smeruje ku Grálu, t.j. do vlastného duchovného sveta, cesta Gawainova vedie do oblasti Schatelmerville, do ríše Klingsorovej, teda do astrálneho sveta, do sféry žiadosti. Tam vládne opak "staete", ide tu o to vytvárať životnú rovnováhu, vyvíjať sily srdcom. Pretože je však medzi Parsifa- KEĎ ČLOVEK PRENIKNE SVOJÍM VEDOMÍM AŽ DO VNÚTRA KOSTÍ, PREŽIJE MYSTÉRIUM FÉNIXA – SILU BYTOSTI JA, PREMÁHAJÚCU SMRŤ. MIKROKOZMICKÝ OBRAZ GRÁLU V ĽUDSKOM TELE – KAMENNEJ MISKY SO SUBSTANCIOU KRVI – JE VNÚTRO DUTÝCH KOSTÍ, V KTORÝCH SA TVORÍ KRV. dodnes je na Východe. Musí sa usilovať o zušľachtenie a premenu zmyslových síl a o odovzdanie svojej osobnosti niečomu vyššiemu, nadosobnému bez toho, že by však túto osobnosť oslabil, alebo dokonca stratil - to je pravý "transpersonalizmus", lom a Gawainom tajomná súvislosť, nie je táto protikladná cesta Gawainova v podstate ničím iným než astrálnym zrkadlením cesty Parsifalovej. Ich súvislosť naznačuje tiež skutočnosť, že Gawain ide na Parsifalovom grálskom koni Gringuljetovi. Každý, kto sa usiluje o vstup do duchovného sveta, musí najprv prejsť astrálnou sférou a obstať tu v rade skúšok. Tie sú tiež podstatou Gawainových dobrodružstiev.

Prichádza k zámku na hore, ktorá sa točí špirálovite dohora - obraz víru vášne v duševnej oblasti. Pri studni pod skalou zazrie krásnu ženu - Orgeluzu, do ktorej sa ihneď zamiluje. Je to tá istá pyšná žena, kvôli ktorej trpí Anfortas. Orgeluzina Gawaina výsmešne odmieta, ale ten sa nedá odradiť. Plní jej príkazy, aj napriek tomu, že ho posmešne nazýva "hus" (teda to isté, čo počul Parsifal, keď musel opustiť hrad Grálu). Wolfram pritom varuje čitateľa, aby Orgeluzine jej chovanie nezazlieval, pretože hrá vlastne svoju úlohu v Gawainovej skúške. Gawain musí znášať s pokojom nadávanie obludného Orgeluzinho brata - trpaslíka Malkreatura. Rovnako tak Orgeluzina výsmech, keď obviaže ranu zranenému rytierovi Urainovi, ktorý mu namiesto vďaky ukradne jeho koňa Gringuljeta - zásadou v oblasti Schatelmerville je "nikdy neodpúšťať tomu, kto nám zachránil život". Gawain potom musí ísť pešo. Približuje sa k hradu, z ktorého okien pozerá 400 žien. Od hradu ich delí rieka,

Orgeluzza vstupuje do člna, ale odmieta vziať Gawaina so sebou. Sľubuje mu len, že ju uvidí, keď premôže rytiera Lichoisa Girwelliusa, ktorý sa tu objavil. Gawain v boji víťazí, daruje však rytierovi život a vezme si len jeho koňa; s prekvapením zisťuje, že je to jeho Gringuljet. Je to vlastne znamenie, že obstál v prvej skúške. Gawain prespí u prievozníka (obdoba Parsifalovho "rybára"), kde sa mu dostane veľmi chudobnej večere. V jeho smútku nad neopätovanou láskou k Orgeluzze ho prievozník utešuje poukazom, že je v krajine Klingsorovej, kde je každý človek striedavo smutný a veselý - pôsobia tu totiž tak sympatie ako i antipatie - dve základné sily astrálneho sveta.

Obsahom 11. kapitoly je druhá veľká Gawainova skúška. Keď sa ráno prebúdzá, vidí opäť ženy na zámku. Na jeho otázku, kto to je, mu odmieta odpovedať tak prievozník, ako i jeho dcéra. Je to teda obrátene než na hrade Grálu, kde bola otázka očakávaná - tu je naopak považovaná za zlo a niečo nebezpečné. Prievozník len naznačí, že ide o zajaté ženy. Kto ich chce vyslobodiť, musí obstáť v ťažkých skúškach. Požičia Gawainovi štít a dá mu potrebné rady. Gawain vchádza do zámku, ktorého strecha je pestrá ako pávie perá a blýska sa vo všetkých farbách. Stĺpy nesú vysokú klenbu, steny sú zdobené kobercami, nikoho nie je vidieť. Nakoniec prichádza do sály, ktorej podlaha je klzká ako sklo. Uprostred stojí Lit Merweil (kúzelné lôžko) - predmet jeho skúšky. Je celé z polodrahokamov a na štyroch kolesách z rubínov. Kto sa naň posadí, dá sa s ním ihneď do pohybu. Akonáhle Gawain zasadne na lôžko, uháňa s ním prudko všetkými smermi a s veľkým hrmotom naráža na steny. Gawain nie je schopný ovládať jeho pohyby, pomáha mu len prievozníkov štít a neprestávajúca modlitba. Až potom nachádza vnútorný pokoj a lôžko sa zastaví.

Tým však skúšky nekončia. Gawain je zasypaný ťažkými kameňmi a nespočetnými šípmi - chráni ho len štít. Potom sa objaví obor s kyjakom - neohrozuje ho síce, ale upozorňuje na nebezpečie z druhej strany, odkiaľ sa na Gawaina hádže ohromný lev. Gawain sa s ním pustí do boja, utne mu jednu nohu a nakoniec zabije leva. Sám však upadá do bezvedomia. Čo znamená tento pozoruhodný svet obrazov, o aké zážitky tu vlastne ide? Ide o zážitky spánku, v ktorom sa oddeľuje telo a ja od spiaceho fyzického a éterického tela, v ktorých pritom dochádza k procesom výstavby toho, čo bolo vo fyzickom organizme prítomnosťou ja a astrálneho tela za dňa narušené - vďaka tomuto narušovaniu je vo fyzickom tele vykresávané vedomie. Spánok, pri ktorom človek vedomie stráca, slúži okrem iného práve na obnovu narušeného organizmu. Pri zasvätení, o ktoré tu v Gawainovom prípade ide, získava človek schopnosť zachovať bdelé vedomie i v spánku a procesy, ktoré sa odohrávajú v jeho organizme, vnímať. Ocitá sa v prúde kozmických éterických síl, ktoré pôsobia v jeho organizme. Norí sa do pohyblivého sveta životných procesov vo svojich orgánoch a je nimi, pokiaľ nie je na tento zážitok úplne pripravený, bezmocne unášaný - to je tá Gawainova Lit Merveil, ktorá sa s ním rúti po klzkej podlahe od steny k stene. Vnímanie toho, čo sa deje vo vlastnom organizme - to je vnútrajšok zámku Schatelmerveil.

Do obyčajného vedomia vniká z týchto procesov výstavby len niečo. Napr. keď pozrieme na slnko (alebo na nejakú farebnú plochu), je jeho svetlom v oku niečo narušené. Keď zavrieme oči (alebo keď pozrieme na bielu plochu), máme pohyblivý zážitok komplementárnej farby, ktorý je výrazom procesu výstavby. Preto napr. Buddha doporučoval svojim žiakom sústreďovať sa na komplementárne farby - v ich nezachytiteľnosti sa prejavuje niečo nadzmyslové, pôsobenie éterických životných síl. V tom sa kríži duševnosť so životným procesom. Normálne je človek chránený pred tým, aby tieto procesy vnímal. Akonáhle však prenikne do nich vedome a pokúsi

sa ich zvládať, zisťuje, že na to nemá dostatok múdrosti, stráca pôdu pod nohami, omračujúci zážitok ustavične prúdiacich éterických síl ho naplňa úzkosťou. Preto treba k tejto skúške veľkú odvalu a úsilie o zachovanie rovnováhy a vnútorného pokoja.

Druhá Gawainova skúška - kamene a šípy, ktoré ho zasypávajú - je zrkadlovým zážitkom jeho vlastných zhrubnutých myšlienok a zraňujúcich citov. Prejavuje sa v tom zákonitosť snových obrazov (a astrálneho sveta): to, čo v sne na nás zdanlivo útočí, sú v skutočnosti duševné hnutia, ktoré vychádzajú z nás - a naopak. Keď človek pritom pocíti strach, prejaví sa to aj fyziologicky a uvedie do neporiadku aj svoje telesné rytmy - dych a tep (pri pocite strachu sa kráti dych a rozbúši sa srdce). To je obraz boja s levom - častý motív v povestiach (spomeňte si na boj Herakla s nemejským levom), v rozprávkach i v alchýmii. Lev je reprezentantom rytmického systému, skrytých síl srdca, neskrotných emócií, ktoré môžu človeka zbaviť slobody.

Skúška s levom sa vykoná správne nie jeho usmrtením, ale jeho skrotením - tým, že sa človek vyšvihne na jeho chrbát a ide na ňom - tomu zodpovedajú aj obrazy z alchymických a rozikruciánskych spisov. To znamená, že človek si prizná, že zatiaľ je príliš málo múdry, aby zasahoval do podivuhodného rytmu dychu a krvi - toho bude schopný až raz vo vzdialenej budúcnosti - a odovzdáva všetko s dôverou Bohu. Keď sa toto podarí, je skúška odvahy vykonaná a lev skrotený. Gawain však v tejto skúške úplne neobstál: usmrčuje leva, t.j. jeho srdce sa zastaví a on stráca vedomie - je ako mŕtvy. Zomrel by, keby mu neprišli na pomoc obyvateľky zámku, predovšetkým múdra Arnive, matka Artušova, ktorá mu vloží do úst koreň - obraz dychu, ktorý sa rozvetvuje v pľúcach. Nedostatočné vykonanie skúšky záleží v tom, že Gawain úplne neovládol svoju vášeň k Orgeluze.

To, čo prežíva Gawain na začarovanom zámku Schatelmerville, je protikladom hradu Grálu. Ako grálski rytieri sú obrazom duchovných síl, tak ženy väznené na Schatelmerville sú obrazom duševných síl. Tieto duševné sily sú však v zakliatí zmyslovosti, sú pripútané k telesnosti, kde vedú len tieňové bytie. Gawain je prototypom rytiera - princa - bojovníka za oslobodenie a prebudenie ľudskej duše. Schatelmerville vystaval čarodejník Klingsor, ktorý sa na zámku kráľovnej Iblis Kalot-Embolot (= Caltà Belotta na Sicílii) dopustil cudzoložstva a bol jej manželom potrestaný vyklieštením. Preto svojou nenávisťou prenasleduje každý čistý vzťah minne medzi mužom a ženou. Je to čierny mág, ktorý s pôžitkom ničí radosť druhých - 1. stupeň čiernej mágie, pre ktorú je prípravou vynútené zrieknutie sa pohlavnej lásky. Patrí k tajomstvu vývoja človeka, že neprirodzená askéza, t.j. neočistené, iba potlačené pudy sa často menia v nenávisť voči všetkému ľudskému. Klingsorovou metódou je budiť strach a ochromovať tak v ľudských dušiach vôľu k odporu. Odzbrojuje úzkosťou, a preto jedinou obranou proti nemu je sila odvahy, spojená s morálnou intuíciou. Takou skúškou prechádza práve Gawain, keď sa svojím vedomím norí do vlastnej telesnosti.

Pretože jeho boj s levom nebol v dôsledku jeho vzťahu k Orgeluze celkom úspešný, musí Gawain podstúpiť ďalšiu ťažkú skúšku (obsah 12. kapitoly). Strávi nepokojnú noc, trápi ho minne i jeho rany - neočistená vášeň obnovuje zranenie z boja s levom. Pri prebudení je zaliaty krvou. Ráno však nachádza nové šaty - oblieka nového človeka, bolesť utícha. Vstáva a prezerá si divy zámku. Po schodoch vystupuje k rotunde, ktorej okná zdobia drahokamy - ako v kaplnke Grálu. Uprostred rotundy však stojí stĺp, v ktorom sa zrkadlí všetko, čo sa deje v okruhu šiestich míľ. V tom je opäť protiklad Grálu, ktorý je skrytý a dostať sa k nemu je možné len lesom dlhým šesťdesiat míľ. Stĺp je naopak na mieste, ktoré nie je možné opustiť, v ňom sa zrkadlí všetko, čo sa deje v okolí a človek v ňom vidí predovšetkým to, po čom túži.

Preto neočistený Gawain v ňom zbadá Orgeluzu spolu s rytierom, ktorý sa o ňu uchádza. Chce sa s ním ihneď pustiť do boja, ale obaja sú na druhom brehu rieky.

ZÁMOK SCHATELMERVEIL, JE PROTIKLADOM HRADU GRÁLU. AKO GRÁLSKI RYTIERI SÚ OBRAZOM DUCHOVNÝCH SÍL, TAK ŽENY VÄZNEŇE NA SCHATELMERVEIL SÚ OBRAZOM DUŠEVNÝCH SÍL. TIETO DUŠEVNÉ SILY SÚ VŠAK V ZAKLIATÍ ZMYSLOVOSTI, SÚ PRIPÚTANÉ K TELESNOSTI, KDE VEDÚ LEN TIEŇOVÉ BYTIE. GAWAIN JE PROTOTYPOM RYTIERA, BOJOVNÍKA ZA OSLOBODENIE A PREBUDENIE ĽUDSKEJ DUŠE.

Medzitým prichádza Arnive so svojou dcérou a dvoma vnučkami a vysvetľuje mu vlastnosti stĺpu - práve skutočnosť, že sa v ňom objavuje to, po čom túži, vedie k novému boju. Musí preto prejsť ďalšou skúškou, ktorej účelom je očistiť jeho vášne, lebo len ako očistený sa môže s Orgeluzou spojiť. Tá mu dáva ďalšiu úlohu: má preskočiť strašnú roklinu a vyhľadať na druhej strane strom, ktorý stráži kráľ Gramoflanz a priniesť jej z vetiev stromu veniec. Gawain sa odvážne vrhá cez priepasť, ale padá do rieky - prúd vášne ho strháva. Aj tak sa však pomocou koňa Gringuljeta dostáva k cieľu a získa veniec zo stromu. Objaví sa však Gramoflanz a vyzve ho na súboj, ku ktorému má dôjsť o šesť dní. Skutočnosť, že Gawain získal veniec - ide o veniec cnosti - je znamením, že obstál v skúške. Prináša veniec Orgeluze, ktorá sa náhle premení, pretože premohol svoju vášeň. Rozpráva mu o Klingsorovi, ktorý vlastne vymyslel všetky jeho skúšky. Obidvaja potom spolu vchádzajú do hradu, kde je Gawain vítaný ako nový pán Schatelmerville. Prekonaním kúzla zmyslovosti sa oslobodzujú dobré duševné sily, láska sa očisťuje od zmyslovej žiadosti a získava tak čistotu srdca, o ktorej hovorí Kristus v kázaní na hore. Gawain sa teraz môže spojiť s milovanou Orgeluzou, ktorá ho predtým pyšne odmietala - v tom však bola jeho skúška vernosti.

Gawain je obrazom duše, prepadnutej pohľadu na krásu. Musí však najprv zistiť, že krásy v jej najčistejšej podobe sa nemožno zmocniť v búrke žiadosti. Zážitok krásy nemá vášne prebúdzajúť, ale utíšiť. Tomuto cieľu slúžili Gawainove skúšky. Po ich prekonaní je Klingsorova moc zlomená. Preto sa nakoniec cesta Gawainova spája s cestou Parsifalovou.